

LASTEN LAULU KASVAA AIKUISEN LAULUSTA

Lasten laulamista edistäviä musiikkituokioita
päiväkodissa

Vera Jaakkonen
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Jaakkonen, Vera. Lasten laulu kasvaa aikuisen laulusta. Lasten laulamista edistäviä musiikkituokioita päiväkodissa. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2011, 87 s., 3 liitettä.

Diakonia- ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli produktin, eli lauluoppaan tuottaminen päiväkodissa lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Produkti on opas, joka sisältää musiikkituokioiden sarjan lasten laulamisen edistämiseksi ja päiväkodin henkilökunnan työvälineeksi. Henkilöstölle annetaan ideoita, kuinka tuokioiden tietoisien, menetelmällisen ja suunnitelmallisen järjestelmän avulla voidaan kehittää laulamisen käyttöä päiväkodin musiikkikasvatuksessa.

Opinnäytetyö koostuu seitsemästä musiikkituokiosta, joiden keskeinen tehtävä on laulaminen ja laulamisen opettaminen 4–6-vuotiaille lapsille. Tuokioiden aiheina ovat ystävyys, yhteistyön ilo, kesän värit sekä kesän ilo – uiminen. Kaikki tuokiot liittyvät kevätjuhlaan. Musiikkituokiot sisältävät musiikkikasvatuksen keskeisiä osia: musiikkiliikuntaa, musisointia ja laulamista. Laulaminen on keskeinen osa. Tuokioiden sarja toimii mallina, jota on helppo sopeuttaa myös muihin päiväkodin juhliin ja tapahtumiin. Musiikkituokioiden luovat harjoitukset olen keksinyt itse ja olen valinnut laulut lasten ikäryhmän mukaan.

Musiikkituokioita on kokeiltu yhdessä päiväkodissa sen lapsiryhmällä sekä henkilökunnalla. Sekä päiväkodin henkilökunnalta että ryhmän lapsilta kerättiin palautetta musiikkituokioiden onnistumisesta. Palautteista on koottu yhteenveto. Päiväkodissa henkilökunta koki, että musiikkituokiot olivat melko toimivia kokonaisuuksia. Ne ja laulaminen koettiin myös hyödyllisiksi ja niiden avulla oli helppo opettaa lapsille laulamiseen liittyviä taitoja, ilmaisutaitoja ja sosiaalisia valmiuksia.

Päiväkodin työntekijöiden antama palaute tuokioiden onnistumisesta oli positiiivista. Työntekijät vastasivat tekemääni kyselyyn ja arvioivat oppaan suunnittelun ja toteutuksen onnistuneen hyvin ja heidän mielestään opasta voidaan käyttää käytännön apuvälineenä. He uskoivat, että aikuisen rooli on keskeinen tuokiosarjan onnistumisissa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, päivähoito, musiikkikasvatus, laulaminen, musiikkituokiot, lapset

ABSTRACT

Jaakkonen Vera

The singing of children grows from the singing of an adult: Musical moments developing the singing in the kindergarten.

87 p., 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis was done for a municipal kindergarten as a production. The production is a guide to a series of musical moments used for developing the singing of the children and also a tool for the staff. At the same time, it also gives a model for organising the musical moments in a way that develops as strongly as possible children's singing and the abilities of singing with them. Also, the personnel is given a model for developing the usage of singing in musical education by using the known, methodological and planned system.

The thesis consists of musical moments, in which the central task is singing and teaching the skill of singing to children aged from four to six years. This book has seven moments and the topics are Friendship, The Joy of the Co-operation, The Colours of Summer and The Joy of Summer – Swimming. All the moments mentioned are a part of the spring party at the kindergarten.

These moments have been tested in a kindergarten with its group of thirteen to eighteen children and the personnel of five people. The employees completed a questionnaire which I made for them and graded the planning of the guide book (26 pages) and its realisation to be well done and, according to them, this guide book is good to use as a tool in practice. The personnel at the kindergarten considered these musical moments as quite functioning as a whole. The musical moments and the singing were experienced also as beneficial and, with the help of them, it was easy to teach the children the skills attached to the singing as a way to express themselves and develop social readiness. In the personnel's opinion, the role of an adult is essential for the success of the series of the moments.

Keywords: kindergarten, musical education, musical moments, children, singing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MUSIIKKIKASVATUS OSANA PÄIVÄKODIN TOIMINTAA	8
2.1 Taiteelliset peruskokemukset päiväkodissa.....	8
2.2 Luovan ilmaisun menetelmiä varhaiskasvattajan käytännössä	9
2.3 Musiikkikasvatus päiväkodissa.....	10
2.3.1 Musiikkikasvatuksen rooli lasten kehityksessä	11
2.3.2 Musiikkikasvatus sosiaalisen pääoman vahvistajana	12
2.4 Laulaminen päiväkodeissa: yhteiset ”laulutunnit”	12
3 LAULAMISEN VAIKUTUS LAPSEN KEHITYKSEEN	14
4 AIKUISEN OIKEA ÄÄNENKÄYTTÖ TÄRKEÄ MALLI LAPSILLE.....	16
4.1 Lasten laulu kasvaa aikuisen laulusta	16
4.2 Tukea äänenkäyttöön.....	17
4.3 Hyvin suunniteltu ja toteutettu laulutunti	18
4.4 Aiempia tutkimuksia.....	19
5 LAULUN OPETTAMISEN PERIAATTEITA.....	21
5.1 Toistamisen ja sanojen oppimisen merkitys	21
5.2 Oman äänen löytäminen	22
5.3 Laulun opettamisen yleiset periaatteet	22
6 LAPSEN VIIDES JA KUUKES IKÄVUOSI (4–6-VUOTTA)	24
6.1 4–6-vuotiaiden lasten yleinen kehitys ja oppiminen.....	24
6.1.1 Tiedollinen kehitys ja oppimisen tukeminen.....	24
6.1.2 Tunne-elämä ja sosiaaliset taidot	25
6.2 4–6-vuotiaiden lasten musiikillinen kehitys.....	26
7 PRODUKTIN TOTEUTUS.....	27
7.1 Produktin tavoite ja tarkoitus	27
7.2 Suunnitteluprosessi	27
7.3 Produktin toteuttaminen.....	29

7.3.1 Oppaan sisältö.....	29
7.3.2 Oppaan ulkoasu.....	30
7.3.3 Oppaan toteuttaminen	31
7.4 Musiikkituokioiden kokeilu	33
7.5 Musiikkituokioiden toteutuksesta saatu palaute.....	34
7.6 Tutkimuksen toteuttaminen	37
7.7 Produktin arviointi.....	39
7.8 Oma arvio tuokioiden onnistumisesta.....	41
8 POHDINTA OPINNÄYTETYÖN PROSESSISTA.....	46
LÄHTEET.....	53
LIITE 1 PRODUKTI (OPAS).....	56
LIITE 2 Palautelomake henkilökunnalle	86
LIITE 3 Musiikkituokion havainnointi lomake	87

1 JOHDANTO

Seuratessani päiväkodeissa ryhmän ja päiväkodin yhteislauluhetkiä ja keskustellessani päiväkodin henkilökunnan kanssa syntyi tämän opinnäytetyön idea. Keskusteluissa laulamisesta päiväkotien henkilökunta on korostanut, että nykyään Suomen päiväkodeissa lauletaan melko vähän, jos verrataan esimerkiksi tilanteeseen noin kaksikymmentä vuotta sitten, ja vaikka päiväkodeissa on tavallisesti paljon laulukirjallisuutta henkilöstölle, valitettavasti, ei ole selvitetty laulamisen opettamisen menetelmiä. Nykyään päiväkodeissa puuttuu tietoa siitä, miten opettaa ja kannustaa lasta laulamaan oikein niin, että lapsi pystyisi laulamaan nimenomaan melodisesti ja pystyisi laulamaan kuitenkin suurimman osan itse. Käytännössä lauluhetken aikana lapset yrittivät näyttää jotakin käsien avulla ja eivät pystyneet laulamaan melodisesti tai lausumaan hyvin laulujen sanoja. Tästä syntyi idea päiväkodin henkilökunnalle suunnatun lauluoppaan tuottamisesta.

Laulu ja musiikki ovat tärkeä osa päiväkodin hoitopäivää. Musiikkikasvatuksen tavoite on onnistumiskokemusten luominen lapsille, lasten musiikillisen perusvalmiuksien kehittäminen sekä herättäminen lapsen rakkautta musiikkiin. Sen lähtökohtana on musiikin kuuluminen kaikille ja kaikenikäisille.

Opinnäytetyöni käsittelee laulamisen roolia ja kuinka se vaikuttaa lasten kehitykseen, sosiaalisiin taitoihin sekä oman identiteetin ja tunne-elämän tukemiseen ja kehittämiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli produktin, eli lauluoppaan tuottaminen päiväkodin henkilöstön työvälineeksi. Oppaan tarkoituksena on kannustaa ja rohkaista päiväkodin henkilöstöä käyttämään tietoisesti ja suunnitelmallisesti tietyille ikäryhmälle sopivia laulamista edistäviä menetelmiä ja otta-
maan huomioon sekä oma valmistautuminen että oman äänen käytön merkitys tuokioiden järjestämisessä. Oppaassa annetaan ideoita siitä, miten päiväkodin henkilöstön olisi mahdollista suunnitella ja toteuttaa lasten musiikkituokioiden laulamisen edistämiseksi.

Olen ammattimuusikko ja kotimaassani olen työskennellyt useita vuosia laulu-
taiteen opettajana. Tulevan sosionomin näkökulmasta voin todeta, että sosio-
nomin koulutuksessa on erittäin vähän musiikkikasvatukseen liittyvää koulutus-
ta, jos puhutaan sosionomi-lastentarhanopettajasta. Tähän liittyy oppaan tuot-
taminen työelämän kehittämistarpeena. Musiikkikasvatusaiheisia tutkimuksia,
joissa kohderyhmänä ovat päiväkotikäiset lapset, on tehty melko paljon.
Yleensä ne käsittelevät musiikkikasvatuksen merkitystä lasten kehityksessä,
mutta päiväkotikäisille lapsille suunnattua laulamisen oppimisen aineistoa on
kuitenkin melko vähän saatavilla nimenomaan päiväkodin henkilökunnalle.

2 MUSIIKKIKASVATUS OSANA PÄIVÄKODIN TOIMINTAA

2.1 Taiteelliset peruskokemukset päiväkodissa

STAKES (sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus) on laatinut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjana ovat vuonna 2002 hyväksytyt varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Ne sisältävät yhteiskunnan järjestämisen ja valvoman varhaiskasvatuksen kehittämisen painopisteet ja keskeiset periaatteet (Kasvun kumppanit 2011). Periaatteiden mukaan varhaiskasvatus on lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Varhaiskasvatuksen keskeisenä voimavarana on ammattitaitoinen henkilöstö. (Stakes 2005, 11.)

Lasten päivähoito on varhaiskasvatuspalvelu. Tässä palvelussa yhdistyvät sekä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen että vanhempien oikeus saada hoitopaikka lapselleen. Päivähoidon keskeinen tehtävä on lasten vanhempien heidän kasvatustehtävässään tukeminen. (Laki lasten päivähoitosta 367/1973.)

Varhaiskasvatuksen sisältöjen välistä tasapainoa voidaan tarkastella inhimillisen ymmärryksen, tiedon sekä kokemisen perusmuotojen avulla, joita on useita ja jotka täydentävät toisiaan. Näiden avulla pyritään turvaamaan lapsen maailmankuvan monipuolisuus, eheys, ja kokonaisvaltaisuus. Lapsen varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt rakentuvat seuraavien kokonaisuuksien varaan: matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallisyhteiskunnallinen, esteettinen ja uskonnollis-elämäkatsomuksellinen orientaatio. (Stakes 2005, 26.)

Esteettinen orientaatio on laaja ja monipuolinen ja se hahmottuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen ja luomisen, kuvittelun avulla. Orientaation kohteista syntyy kauneuden, harmonian, melodian, rytmin, tyylin, jännityksen ja ilon ja myös näiden vastakohtien kautta omakohtaisia aistimuksia, tuntemuksia, koke-

muksia. Ihmisenä ja ihmisyyden kasvun kannalta samaistuminen on yksi orientaation kannalta tärkeä prosessi. (Stakes 2005, 28.)

Taiteellisista peruskokemuksista päivähoitossa syntyy musiikillista, kuvallista, tanssillista ja draamallista toimintaa. Lapsi, joka tekee ja kokee taidetta esteettisessä maailmassa, saa tuntea oppimisen iloa, taiteellista draamaa, muotoja, ääniä, värejä, tuoksuja, tuntemuksia ja eri aistialueiden kokemusten yhdistelmiä. Taiteessa lapsella on mahdollisuus päästä kokemaan mielikuvitusmaailmaa, jossa kaikki on mahdollista ja leikiksi totta. (Stakes 2005, 23.)

2.2 Luovan ilmaisun menetelmiä varhaiskasvattajan käytännössä

Päivähoitossa luovuutta rikastetaan sekä leikin että taide- ja taitokasvatuksen avulla, jotka yhdessä mahdollistavat muiden tiedollisten, taidollisten ja tunteälyä kehittävien alueiden tasapainoisen kehittymisen. Taide- ja taitokasvatukseen yhdistetään kädentaitojen lisäksi myös musiikkikasvatus, liikuntakasvatus ja draamakasvatus. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 168.)

Taide- ja taitokasvatuksen tavoitteena on antaa lapsille itsensä ilmaisun, kokemusten ja elämysten vastaanottamisen välineitä sekä johdattaa lapset luovuuteen. Kasvattajan rooliin kuuluu lapsen töiden ja tekemisen arvostaminen sekä hänen kannustamisessa ja ohjaamisessa. Taidekasvatus vahvistaa lapsen luovuutta siten, että toiminta- ja oppimisympäristö suunnitellaan sellaiseksi, jossa lapsella on mahdollisuus itsenäiseen taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisemiseen. Musiikki- ja lauluhetket ovat olennainen osa taidekasvatusta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 168.)

Kononovan (1990, 98) mukaan musiikillinen kehitys lasten päiväkodissa riippuu lastentarhanopettajasta, koska hän osallistuu kaikkeen lasten toimintaan ja tuntee lapsen kokonaisvaltaisesti. Jos musiikkitoimintaa ohjaava aikuinen itse valmistaa musiikkitoimintaa, suorittaa sitä ja se toiminta välittyy lapsille, opettaja on

hyvä esimerkki lapsille. Lasten kanssa työskennellessään lastentarhanopettajan tulisi aina ottaa tämä huomioon.

Toiminnan ohjaamisen lisäksi ohjaavan aikuisen rooli musiikkituokioissa on sekä kontrolloida ja arvioida lasten toimintaa että edistää lasten innostusta musiikkitoimintaan. Päiväkodin arjessa lapsi oppii uutta leikin, tehtävien ja toimintatuokioiden kautta. Musiikkituokio on yksi toimintatuokiomuodoista, jossa käsitellään musiikkiin liittyviä asioita ja ilmiöitä käytännön kautta. Tuokion selkeä rakenne ja erilaisien toimintatapojen vaihtelevuus on tärkeitä tekijöitä tuokioiden onnistumiselle. (Brotherus, Hytönen & Krokfors 2002, 208–211.)

2.3 Musiikkikasvatus päiväkodissa

Musiikkikasvatus herättää musiikinrakkauden ja on täten elinikäinen prosessi. Jo lapsen ensimmäiset musiikilliset virikkeet ja kokemukset vaikuttavat siihen. Lapsen kokonaisvaltainen oppiminen ja kasvaminen paranevat silloin, kun käytetään lapsille soveltuvia toimintatapoja. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 9.)

Yhteiset musiikkihetket ja musiikista nauttiminen lisäävät lapsen itsetuntemusta ja parantavat hänen ryhmätaitojaan. Musiikin sisältöjä ovat laulaminen, kuunteleminen, soittaminen, musiikkiliikunta, rytmikasvatus, erilaisiin musiikkitapahtumiin osallistuminen sekä koko päivähoitoyhteisön yhteinen musisointi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 169.)

Päiväkodin arkeen luontevasti liittyvä musiikki voi antaa lapselle korvaamattomia mielihyvän ja turvallisuuden tunteen kokemuksia. Musiikillinen oppiminen on tapahtuma, jossa ajattelu, tunteminen sekä toiminta kokonaisvaltaisesti yhdistyneinä liittyvät lapsen tietoiseen ja tiedostamattomaan kokemusmaailmaan ja täten vaikuttavat yksilön koko persoonallisuuden kehitykseen. Musiikillisesti rikkaassa ympäristössä muodostuu lapsen spontaani ja uutta luova musiikillinen toiminta. Jokaisen lastentarhanopettajan tai päivähoiton henkilöstön on hyvä

pohtia, kuinka ja minkä takia opettaa lapsille musiikkia. Lastentarhanopettajilla ja päivähoidon sekä esiopetuksen muulla pedagogisella henkilökunnalla on näin ollen merkittävä vastuu suomalaisten lasten musiikkikasvatuksessa. (Ruokonen 2001, 121.)

2.3.1 Musiikkikasvatuksen rooli lasten kehityksessä

Musiikkikasvatus voisi olla keskeinen osa leikki-ikäisen lapsen päivää. Tietoisella ja tavoitteellisella musiikkikasvatuksella on mahdollista kehittää samanaikaisesti lapsen kognitiivisia, sosioemotionaalisia ja psykomotorisia valmiuksia. Perustana ajatukselle musiikkikasvatuksen hyödyllisyydestä voidaan nähdä sen vaikutukset lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvuun ja kehitykseen. Musiikkikasvatuksella sanotaan olevan positiivisia yhteyksiä lapsen yleisiin kouluvalmiuksiin, kuten keskittymiskykyyn sekä kielellisiin, fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin valmiuksiin. Haasteena onkin kehittää musiikkikasvatusta. (Ruokonen 2001, 121–123.)

Musiikki vaikuttaa lapsen tunne-elämään ja sosiaalisen elämän kehittymiseen, koska sen avulla voidaan ilmaista ja purkaa tunteita. Musiikillisessa kokemisessa on runsaasti sanatonta kokemusta, mutta musiikin herättämistä elämyksistä on myös hyvä keskustella, jotta lapsi oppisi myös kuvaamaan sanallisesti tunteitaan ja mielikuviaan. Aktiivinen musisointi auttaa rakentamaan lapsen maailmaa, itsenäisyyttä ja itsetuntoa, joten lapsia kannattaa innostaa tekemään tansseja, keksimään keho- ja rytmisoittimilla omia säestyksiä sekä sepittämään omia lauluja. (Ruokonen 2001, 123.) Louhivuoren (2009,15) mukaan musiikkikasvatuksen perusteluja pohdittaessa mainitaan usein, kuinka musiikilla uskotaan olevan heijastusvaikutuksia lasten ja nuorten kognitiiviseen kehitykseen. Musiikkiharrastus voi parantaa kielellisiä, matemaattisia taitoja ja kognitiivisten taitojen kehittymistä.

2.3.2 Musiikkikasvatus sosiaalisen pääoman vahvistajana

Sosiaalinen pääoma tarkoittaa sosiaalista ympäristöä tai sosiaalisten suhteiden tiettyjä ulottuvuuksia. Tällaisia olisivat esimerkiksi normit ja luottamus, joiden tehtävänä on edistää sosiaalista vuorovaikutusta ja toimintojen yhteensovittamista yhteisön jäsenten kesken. (Ruuskanen 2002, 5.)

Musiikkikasvatus voi toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana ja tätä kautta tukea sekä lasten, perheiden että koko yhteiskunnan tasapainoista kehitystä. Sosiaalisten taitojen sekä verkostojen ja luottamuksen vahvistaminen ovat tämän päivän Suomessa entistä tärkeämpiä. Musiikkikasvatusta on perusteltu sen merkityksellä sosiaalisten taitojen oppimisessa. Yhdessä tehty musiikki edellyttää toisten huomioon ottamista ja yhteisiä pelisääntöjä. (Louhivuori 2009,19.)

Musiikillisella kommunikoinnilla on positiivista vaikutusta myös ihmissuhdetaitoihin. Lapset, jotka ovat harrastaneet musiikkia, ovat empaattisempia kuin musiikkia harrastamattomat. Jos lapsi on saanut virikkeitä tunteidensa pohjaksi, hänen tunteidensa tunnistaminen ja viestiminen on jäsentyneempää ja aidompaa. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 17–18.)

Musiikkikasvatus on aina kasvattajan ja kasvatettavan välistä vuorovaikutusta. Musiikkikasvatuksen vaikutukset pohjautuvat yksilön omiin kokemuksiin. Musiikkituokiossa lapset toimivat keskenään ja opettajan kanssa musiikin luodessa vuorovaikutuksen kehykset. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 17–18.)

2.4 Laulaminen päiväkodeissa: yhteiset ”laulutunnit”

Päiväkodissa laulamista voidaan käyttää monin tavoin, mutta käsittelen tässä opinnäytetyössäni lapsiryhmään kuluvia laulutunteja. Laulutunti on päiväkodin 3–6-vuotiaiden lasten oma musiikkitapahtuma. Tähän osallistuu ainakin kaksi

lapsiryhmää (noin 50 lasta) ja kaksi aikuista tai enintään kolme ryhmää (70 lasta) ja neljä aikuista. Laulutunneilla on vastuuvuorossa sillä viikolla läsnä olevien opettajien kesken valittu opettaja. Jokainen ryhmästä vastuussa oleva työntekijä valmisteleo oman laulutuntinsa. Lapsiryhmät kerääntyvät 30–45 minuutiksi päiväkodin suurimpaan tilaan, lapset istuvat ryhmittäin vierekkäin ja peräkkäin penkeillä. Yksi aikuinen ohjaa laulutuntia, toinen säestää pianolla ja muut aikuiset avustavat ja ohjaavat ryhmiä. Laulutunnit pyritään pitämään monipuolisina. Niihin sisältyy laulettavia, leikittäviä ja rytmisoittimin säestettäviä lastenlauluja, loruja sekä erilaisia viihdytysleikkejä. Pääsääntöisesti pianoa käytetään laulujen säestämiseen, mutta lapset voivat myös itse säestää rytmisoittimilla lauluja. Koska laulutunteihin saattaa osallistua yli 50 lasta, saattaa tilaa vaativiin lauleleikkeihin osallistua vain osa lapsista. Pääsääntönä on, että jokainen lapsi osallistuisi ainakin yhteen lauleleikkiin. (Krokkfors1985, 15.)

”Laulutunti”-sana sijoitetaan lainausmerkkeihin, koska hyvin usein laulutunti sisältää varsin vähän laulamista. Suurin osa ajasta saattaa mennä erilaisten rooliasujen pukemiseen ja riisumiseen. ”Draamatunti” voisi olla parempi nimitys. Päiväkodin yhteiset tunnit ovat tärkeitä, jotta eri ryhmien lapset tutustuisivat toisiinsa ja talon henkilökuntaan. Jos ”laulutunti”-nimitys korvataan toisella, esimerkiksi ”päiväkodin yhteinen tunti”-nimellä, laulaminen voi pysyä paremmin luonnollisena osana päiväkodin muuta toimintaa. Laulamisen tavoitteena ei ole vaikeiden laulujen harjoittelu yhdessä suurella joukolla (eikä siihen pääse liittymään opettajien keskeistä kilpailua siitä, kenen lapset laulavat vaikeampia lauluja), vaan laulut tuovat iloa arkipäivään. (Krokkfors1985, 108.) Tarkastellaksani tätä asiaa päiväkodin yhteisistä ”laulutunneista”, tietoisesti käytin lähteitä 80-luvulta, koska nykyään ”laulutunnit” järjestetään päiväkodeissa aivan samalla tavalla kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Sen kuvauksen avulla voidaan ymmärtää myös että, on tarvetta kehittää lasten laulamisen ohjaamista päiväkodeissa.

3 LAULAMISEN VAIKUTUS LAPSEN KEHITYKSEEN

Krokforsin (1985, 8) mukaan laulaminen on musiikin harrastamisen luonnollisin muoto. Laulaen ilman apuvälineitä on mahdollista ilmentää musiikillisia perusaiheksia: rytmiä, melodiaa, rakenteita jne. Laulaminen ei ole ainoastaan musiikillinen tapahtuma, vaan laulamalla voidaan myös ilmaista sekä purkaa tunteita. Laulaminen rentouttaa tai virkistää ja sitä voidaan käyttää myös tunnelman luoja-

Vetluginan (1989, 77) mukaan laulaminen on erittäin monimutkainen äänen muodostamisprosessi, johon osallistuu kuulo, ääni, ja kehon tuntemuksia. Laulaminen vaikuttaa positiivisesti lapsen kehoon, auttaa puheen kehitystä, vahvistaa ja syventää äänihuulia ja hengitystä. Erityisen aktiivisesti laulaminen kehittää lapsen musiikillisia kykyjä, hänen korvaansa musiikkiin ja rytmiin sekä tunteisiin reagoitokykyä.

Laulaminen luo yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Laulujen ja laululeikkien avulla lapsi voi sopeutua ryhmään helpommin, näin edistetään lasten sosiaalista pääoma. (Krokfors 1985, 8.) Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät nopeasti lapsen ollessa 3–6-vuotias. Iän myötä lapsi pystyy hahmottamaan ympäristönsä tapahtumia ja kuvaamaan niitä kielellisesti aiempaa paremmin. Kielitaidon avulla myös uudenlainen sosiaalinen kanssakäyminen on mahdollista, mikä näkyy lasten innokkuutena leikkiä mielikuvi- ja roolileikkejä yhdessä toisten lasten kanssa. Ryhmässä lapsi tuntee yhteenkuuluvuutta ja ymmärtää sosiaalisten suhteiden pysyvyyttä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2008, 54.)

Laulamisella on vaikutusta lapsen puheen kehitykseen ja kokonaiskehitykseen laajentamalla sanavarastoa ja kehittämällä muistia, loogista ajattelua sekä mielikuvi- (Krokfors 1985, 8). Suuri osa kielen ja kognitiivisten taitojen oppimisesta tapahtuu päivittäisissä aikuisten ja lapsen välisissä vuorovaikutustilanteissa, joissa lapsi voi leikin ja muun toiminnan avulla jäsentää ympäristöään ja

omaksua uusia asioita (Lyytinen 2003, 120). Musiikkiliikunta, musiikkisadut, laulaminen, sääntöleikit ja ohjatut ulkoleikit ovat jokapäiväisiä leikkejä. Lapset oppivat silloin keskittymään, vuorottelemaan ja noudattamaan sääntöjä. (Koivunen 2009, 41.)

Laulujen osaaminen ja yksin esiintyminen auttavat kasvattamaan itsetuntoa ja luomaan onnistumisen elämyksiä. Musiikin tuottama ilo ja mielihyvä varmistavat sen, että lapsi haluaa yhä uudelleen musisoida ja laulaa. Mielekkään ja iloa tuottavan tekemisen kautta lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy parhaiten. (Ruokonen 2001, 123.)

4 AIKUISEN OIKEA ÄÄNENKÄYTTÖ TÄRKEÄ MALLI LAPSILLE

4.1 Lasten laulu kasvaa aikuisen laulusta

Varhaiskasvatuksessa painottuu konstruktivistinen oppimiskäsitys, jossa painottuvat varhaiskasvattajan havainnointi- ja arviointi-, lapsen oppimista tukevan ympäristön suunnittelutaidot sekä oikea-aikaisen oppimisen tuen tarjoaminen. Konstruktivistinen oppimiskäsityksen mukaan kasvatus on lapsilähtöistä. Se tukee ajatusta, että ympäristö ja kanssaihmiset ovat lapsen oppimisympäristöä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 117–118.)

Lasten laulu kasvaa aikuisen laulusta. Lapsi oppii matkimisen kautta joko oikean tai väärän äänenkäytön, joten aikuinen on tässä tärkeä malli. (Ruokonen 2001, 133.) Äänenkäytön ja laulamisen taidon kehittämisen vastuu on varhaiskasvattajilla. Vastuu koskee paitsi omaa itseään ja antamaansa mallia myös kasvatuksensa kohteena olevan ikäluokan valmiuksia. (Hongisto-Åberg, Lindberg-Piiroinen & Mäkinen 1994, 106.)

Aikuisen tulee laulaa oikein työskennellessään lasten kanssa. Riittävän helpoilla lauluilla epävarma aikuinen onnistuisi paremmin, vaikka hän usein tekee päinvastoin. Lauluvalikoima kannattaa rajoittaa vain muutamaaan todella hyvin opeteltuun lauluun. Suositeltua on käyttää soitinta tukena soittamassa melodiaa.

Lastentarhan henkilöstön pitäisi muistaa, ettei koneesta opittu laulu ole sama kuin elävässä tilanteessa opittu laulu. Koneen kanssa laulaminen ei ole elävää musiikkia, koska mukana ei ole laulamiseen liittyvää inhimillisyyttä ja yhteyden kokemista. Elävää musiikkia ympäristössään kuuleva lapsi rupeaa laulamaan paljon aiemmin kuin lapsi, jolle ei koskaan lauleta. (Krokfors 1985, 46.)

Lapsen musiikkiharrastuksen kestävyyyteen vaikuttavat ratkaisevasti sekä hänen ensimmäinen opettajansa että tämän asenne lapseen ja musiikkiin. Positiivinen vuorovaikutussuhde vaikuttaa siihen, kuinka lapsi viihtyy myöhemmin oman

musiikkiharrastuksensa parissa. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 17–18.)

4.2 Tukea äänenkäyttöön

Opettajan vältettäessä laulamista lasten mukana omalla äänellään heitä tukien ja johtaen on hänen tietenkään annettava alkuääni, eli määriteltävä laulun korkeus. Soittimen apu voi olla hyödyllistä. Lapset laulavat korkeammalta kuin monet aikuiset, joten alkuäänen on sovelluttava lapsille ja se on annettava huolellisesti ja selvästi. (Ollaranta & Simojoki 1987, 10.)

Krokforsin (1985, 52) mukaan riittävän pieni ryhmä ja laulua ohjaavan aikuisen riittävä tieto äänenkäytön ohjaamisesta vaikuttavat siihen, kuinka ohjaaja pystyy kontrolloimaan ryhmänsä jokaisen lapsen laulamista ja korjaamaan virheet. Normaalikokoisessa ryhmässä on parempi kehittää lasten ääniä laulamalla luonnollisesti.

Sisätiloissa tapahtuvan laulunopetuksen yhteydessä täytyy ottaa etukäteen huomioon myös huoneen riittävä tuuletus ja kalustuksen sopiva sijoittelu. Aamulla, ennen lasten äänten ”heräämistä”, tapahtuva laulunopetus on hyvä mahdollisuus jollekin äänileikille ennen laulamista. Jokin rentouttava leikki auttaa, jos laulunopetuksen ajankohtana on hetki, jolloin lapset ovat fyysisesti rasittuneita tai muuten jännittyneitä. Ennen laulunopetustilannetta pitkään paikallaan istuneet lapset saadaan mukaan opetustilanteeseen esimerkiksi musiikkiliikuntaleikillä. (Krokfors 1985, 89.)

Musiikkitoimintaa ohjaavan aikuisen on osattava laulu ja pidettävä siitä itse ennen sen opettamista lapsille riippumatta siitä, kuinka laulu opetetaan. Jos ohjaaja itse on innoton opettamaan laulua, ei hän voi odottaa lastenkaan innostuvan siitä. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 110.)

Sanojen sisällön tarkastelun lisäksi kannattaa miettiä myös valmiiksi sopiva sävellaji ja esitystempo. Ääntä tulisi käyttää tavalla, joka kelpaa malliksi lapsille. Laulutaitoa ei vaadita kaikilta henkilöstöltä. Levyä tai kasettia voi käyttää uuden laulun opettajana, jos itsellä ei ole tosiaankaan laulutaitoa tai -ääntä. Opetustilanteeseen tulee valmistautua huolellisesti, käytti sitten mitä tahansa opetusmetodia. Opettaja on osattava opetettava laulu niin hyvin, ettei hän tarvitse jatkuvasti laulukirjaa. (Krokkfors 1985, 46, 86.)

4.3 Hyvin suunniteltu ja toteutettu laulutunti

Päiväkodit ovat avainasemassa siinä, kuinka helppoa ja mielenkiintoista musiikkikasvatus on, sillä ne tavoittavat kaikki alle kouluikäiset lapset. Sen tähden päiväkodin musiikkikasvatuksen suunnittelu on tärkeää. Sen pitäisi edetä asteittain ja ottaa huomioon eri ikäryhmät tekemättä kuitenkaan jakoa osaavien tai taitamattomien välillä. (Ollaranta & Simojoki 1987, 5.)

Päiväkodin suunniteltujen opetustuokioiden pitäminen on ensisijaisesti lastentarhanopettajan tehtävä. Vaikka musiikkikasvatus on luovaa toimintaa, sitä varten on tehtävä etukäteen suunnitelma. Suunnitelmallisuus ja luovuus eivät ole tässä suhteessa vastakohtia. Päiväkotien yleiselle toiminnalle laaditaan suunnitelmat ja niissä noudatetaan yleisiä keskusaineita. Usein muu toiminta ajaa musiikkikasvatuksen ohi. Järjestelmällisen ja asteittain etenevän musiikkikasvatussuunnitelman toteuttaminen on mahdollista vain, jos tuokion ohjaaja ensin selvittää itselleen, mistä aloittaa, mihin tähtää ja miten etenee. (Ollaranta & Simojoki 1987, 5–7.)

Päiväkodin yhteiset tuokit ovat tärkeitä, mutta päiväkodin musiikkitoiminta olisi monipuolisempaa pienryhmissä. Pienryhmissä tapahtuvien musiikkituokioiden suosio riippumatta koko talon yhteisiä laulutunteja pidetään edelleen. Ne voivat ehkä olla turhan olennainen osa päivärutiinista. (Krokkfors 1985, 14.) Päiväkodeissa olisi pidettävä vähintään yksi tai kaksi, mieluummin kaksi, pienryhmämusiikkituokiota viikossa (Ollaranta & Simojoki 1987, 7).

Hyvä, jos pienryhmässä tuokiossa on mukana joko yksi noin 25 lapsen ryhmä tai puolet siitä ryhmästä. Lasten musiikkihetkiä tarkkailtaessa huomiota kiinnitettiin musiikkihetken sisällön lisäksi myös lasten käyttäytymiseen erilaisten musiikkitoimintojen aikana, keskittymiseen, osallistumiseen, suoriutumiseen, huomautuksiin ja pyyntöihin. Yleisesti voi nähdä, että pienryhmissä kurinpidollisiin seikkoihin ei jouduttu kiinnittämään niin paljon huomiota kuin suurissa ryhmissä. Lapset jaksavat pienryhmän musiikkihetken paremmin, eikä heitä tarvitse pyytää istumaan paikoillaan ja odottamaan vuoroaan. He vaikuttavat virkistäytyneiltä saadessaan purkaa tunteitaan niin, että seurauksena on miellyttävä yhdessäolo. Tuokion ohjaaja saattaa jokaisen lapsen suoritusta ja tukee häntä. (Krokers 1985, 15.)

4.4 Aiempia tutkimuksia

Sekä päiväkodeissa lasten laulamisen edistämistä että päiväkodin henkilöstön lasten laulamisen opettamista on tutkittu Suomessa aika vähän ja kirjoitettu uusia vuosia sitten. Kuitenkin enemmän tutkimuksia löytyy musiikkikasvatuksesta. Suomalaista tutkimusta nimenomaan lasten laulamisen edistämisestä ja sen selvityksestä päiväkodin henkilöstölle en ole löytynyt. Sekä musiikkikasvatukseen että laulamisen käyttämiseen päiväkodeissa liittyviä opinnäytetyötä on kuitenkin tehty viimeisissä vuosissa.

Jenni Paasson ja Tiina Rekin (2008) ovat opinnäytetyössään tutkineet tarpeita lauluvihkolle alle kolme vuotiaiden lasten vanhempien haastattelujen avulla. Haastattelujen pohjalta musiikkituokiomuodossa oli tuotettu lauluvihko lapsiperheille. Opinnäytetyön tarkoituksena on kannustaa vanhempia käyttämään musiikkia toiminnassa lasten kanssa arkielämässä. Opinnäytetyössä ilmeni, että vanhemmat kaipaavat rohkaisua laulamiseen lasten kanssa ja materiaalipakettia, joka auttaisi laulujen omaksumista. Minun opinnäytetyöni lähtökohtana ovat puolestaan päiväkodin henkilöstö ja sen tukeminen laulamista käyttämisessä päiväkodissa.

Anni Raivio (2009) opinnäytetyössään on tutkinut keinoa laulujen avulla edistää maahanmuuttajaäitien suomen kielen taitoa tarjoamalla uuden näkemuksen kielen opiskelusta: oppia uusia sanoja laulamalla. Opinnäytetyön tarkoituksena oli laulaa maahanmuuttajaäidin kanssa suomalaisia lauluja, erityisesti lastenlauluja, joita sitten äidit voisivat laulaa omien lasten kanssa ennen kun lapset aloittavat päiväkodin käymisen. Tässä tutkimuksessa musiikki ja laulaminen ovat apuvälineitä suomen kielen opiskelemisessa. (Raivio 2009, 10.)

Katariina Boman, Annina Hellman ja Hanna Juusonen (2007) opinnäytetyössään ovat tutkineet miten musiikkia voidaan tavoitteellisesti käyttää varhaiskasvatuksessa. Materiaalikanssion avulla annetaan tiedot tavoitteellisen musiikkikasvatuksen merkityksestä. Materiaalikanssio sisältää yksinkertaisia ja selkeitä toimintatapoja päiväkodin henkilökunnalle.

Mari Peltonen (2008) opinnäytetyössään työsti musiikkikasvatuskanssion päiväkodissa työskenteleville kasvattajille. Musiikkikasvatuskanssion tavoitteena oli käytännöllisen toiminnan ohjeistaminen, opastaminen ja toiminnan järjestäminen sen kanssion pohjalta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kanssion käyttäville työntekijöille esittää selkeää kuvaa musiikkitoiminnasta ja luoda kasvattajille rohkeutta käyttää toiminnallisia musiikkikasvatuksen menetelmiä. Kanssio on suunnattu 3–5-vuotiaiden lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille.

Minun opinnäytetyöni opas on suunnattu 4–6-vuotiaiden lasten kanssa työskentelevälle päiväkodin henkilöstölle työvälineeksi. Tarkoituksena on päiväkotihenkilökunnan musiikkituokioiden ohjaamisen tukeminen sekä laulamiseen liittyen oman äänenkäytön merkityksen korostaminen. Oppaan avulla edistetään laulamisen käyttämistä päiväkodin musiikkikasvatuksessa.

5 LAULUN OPETTAMISEN PERIAATTEITA

5.1 Toistamisen ja sanojen oppimisen merkitys

Samoin kuin satuja, lapset kuuntelevat mielellään samoja lauluja usein. Oppimisen kannalta on hyvä olla pieni määrä helppoja lauluja, jotta lapset oppisivat ne hyvin ja jotta heikotkin laulajat laulaisivat mukana. Tämä opetustapa ei kyllästytä lahjakkaitakaan laulajia. (Ollaranta & Simojoki 1987, 9.)

Vaikka monet laulut ovat meille aikuisille liiankin tuttuja, ovat ne lapsille uusia. Siksi sanonta ”kertaus on opintojen äiti” saatetaan unohtaa. Tavallisesti lauluja opetellaan valtavat määrät, mutta vain juhliin tarkoitettut ja harjoitellut osataan kunnolla. Kertaaminen ei ole lapsille yhtä rankkaa kuin opettajalle. Lapset oppivat toistamalla ja tuttu laulu tuo kertautuessaan turvallisuuden tunnetta. Opettajan vastuulla on huolehtia siitä, että uusi laulu sijoittuu järjestelmällisesti tulevien viikkojen ohjelmiin. Myös laulujen sopiva lukumäärä olisi otettava huomioon. (Krokkfors 1985, 92.)

Mitä paremmin lapset osaavat laulun, sitä hiljemmin aikuinen voi itse laulaa. Jos laulu pysyy koossa ilman aikuista, voisi olla kokonaan laulamatta. Eri päiväkodeissa on keksitty hauskoja keinoja laulamisen mielenkiintoisuuden lisäämiseksi, joista yleisin lienee laulupussi, jossa on jokaisesta opitusta laulusta kortti. Päiväkodeissa käytetään myös niin kutsuttua taikahattua, joka sisältää laulukortteja tai esimerkiksi pieniä eläinleluja, joiden tarkoituksena on virittää laulamista tai musiikkiliikuntaa. (Krokkfors 1985, 92–93.)

Koska laulun elementit muodostavat lapselle jakamattoman kokonaisuuden, joten lapset eivät välttämättä tunnista laulun melodiaa, mikäli se esitetään vain soittamalla. Sanoista syntyvät ensimmäiset rytmiset rakenteet. Laulamisen ensisijaisena lähtökohtana ovat sanat, jotka toimivat tärkeänä virikkeenä. Sanat helpottavat oleellisesti laulun rytmin oppimista. Laulun melodia ja sen intervallisuhteet opitaan viimeiseksi. (Ahonen 2004, 87–88.)

5.2 Oman äänen löytäminen

Lapsille on mahdollista suunnitella ja järjestää tietoisesti onnistumisen kokemuksia päiväkodissa. Nämä kokemukset kasvattavat lapsen itseluottamusta ja vahvistavat hänen minäkuvaansa. Jos tehtävä tai toiminta on lapsen kehitykselle sopivaa, hänen innostuneisuuttaan palkitaan ja suorituksista tai käyttäytymisestä kiitetään, syntyy onnistumisen kokemuksia. Täten motivaatio kasvaa ja sitä kautta lapsi oppii. (Koivunen 2009, 39.)

Omien soolojen esittäminen sekä omien laulujen keksiminen ja improvisointi on tärkeää lapselle. Vaikka lapsi laulaisi puhtaasti vai hiukan nuotin vierestä jokaiselle on annettava esiintymistilaisuus. Itse suoritus, josta esiintyjää kiitetään, on tärkein. Näin lapsen itsetunto rakentuu terveellä ja luonnollisella tavalla. Lapsia kannattaa rohkaista ja innostaa löytämään oma äänensä sekä kokeilemaan erilaisia äänenkäyttötapoja. Laulamisen tai sen opettamisen pitäisi liittyä lapsen tarpeeseen ilmaista itseään myös laulaen. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 104, 106.)

5.3 Laulun opettamisen yleiset periaatteet

Kun lapselle opetetaan uutta laulua, sen pitäisi olla lyhyt, rytmiltään selkeä, sävelalaltaan suppea ja sanoiltaan lapsen kehitysvaiheeseen sopiva. Niitä ei saisi olla liian monta. Päiväkoteja suositellaan järjestämään opeteltavat laulut vaikeusjärjestykseen ja poistamaan vaikeammasta päästä alkaen vähintään puolet ja valitsemaan joitakin hyvin helppoja uusia tilalle. (Ollaranta & Simojoki 1987, 9.)

Korvakuulon käyttö on hyvä keino uuden laulun opettelemisessa. Laulu hahmotetaan ensin kokonaisuudessaan siten, että ohjaaja laulaa koko laulun tai tarkoituksenmukaisen osan siitä, jotta lapset saavat käsityksen laulun sisällöstä ja melodiasta (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 110). Tuoki on ohjaaja laulaa 1–2 ajatusta laulusta ja lapset toistavat perässä. Vähitellen

esilaulaja laulaa pitemmän jakson ja lapset taas toistavat (Ollaranta & Simojoki 1987, 9–10). Lyhytmuistiset lapset nauttivat esilaulajan perässä laulamista. Myös arkitilanteissa voidaan keksiä samalla tyylillä laulettavia lauluja. Opettajan säestys esimerkiksi pianolla tai kitaralla tekee tilanteesta luontevamman. (Krokkfors 1985, 86.)

6 LAPSEN VIIDES JA KUUDES IKÄVUOSI (4–6-VUOTTA)

6.1 4–6-vuotiaiden lasten yleinen kehitys ja oppiminen

6.1.1 Tiedollinen kehitys ja oppimisen tukeminen

Neljävuotias oppii, kun häntä neuvotaan. Hän myös ymmärtää ja noudattaa erilaisia sääntöjä sekä muistaa enemmän. Lapsen muistikapasiteetti käsittää jo 3–4 yksikköä (kirjain, sana, numero). Hän osaa jo vertailla ja ryhmitellä. Se, mitä lapsi havaitsee, määrää lapsen ajattelua. Viisivuotiaana lapsi alkaa päätellä ja ymmärtää monimutkaisempia syy-seuraussuhteita sekä monimutkaisia sääntöjä. Hän ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä sekä alkaa ymmärtää esineiden ominaisuuksien pysyvyyden (koko, määrä, tilavuus ja pituus jne.). (Havainnointi ja pedagoginen tuki 2008, 15–16.) Kuusi-vuotiaalle lapselle lähiympäristön maantiede tulee hyvin tutuksi. Lapsi pystyy tajumaan ja oivaltamaan sekä jatkuvuuden että ajan kulumisen. Esimerkiksi usein hän pyytää kertoa hänelle kertomuksia siitä, kun itse oli vauva. Myös vieraat maat ja kulttuurit kiinnostavat häntä. Lapsen oma tapa kehittyä ja hänen yksilöllisyys näkyy selvästi kuin aikaisemmin. (Jarasto & Sinervo 1997, 68–72.)

Kuusivuotiaalla lapsella jatkuvasti kasvaa sanavarasto: hänen kieli jo muistuttaa yhä enemmän aikuisen kieltä. Kuusivuotias on hyvin puhelias ja osaa käyttämään kieltä tiedon hankkimiseen: hän kysyy paljon, halua tietää kaikesta mahdollisesta ja näin kerää maailmankuvaansa. (Jarasto & Sinervo 1997, 73.)

Lapsi oppii havainnoimalla, tarkkailemalla, jäljittelemällä ja toistamalla. Valmius hahmottaa tietoisesti asioiden välisiä yhteyksiä, valmius jäljitellä mallin mukaan ja valmius toimia asioihin liittyvien kielellisten selitysten mukaan kuvaavat lapsen oppimista. Lapselle on suotava mahdollisuuksia harjoitella kehityksensä kannalta ajankohtaisia taitoja. Lapsen jokapäiväistä toimintaa tukee myönteinen, kannustava ja arvostava ilmapiiri sekä innostava ja virikkeellinen oppi-

misympäristö. Positiivinen palaute sekä tavoitteiden sopiminen on tärkeää lapsen myönteisen kehityksen kannalta. (Havainnointi ja pedagoginen tuki 2008, 14–16.)

6.1.2 Tunne-elämä ja sosiaaliset taidot

Lapsi on luonnostaan utelias, innostuu helposti, luova ja omatoiminen sekä hän uskoo itseensä ja kykyihinsä vahvasti. Lapsella on rikas mielikuvitus. Viiden vuoden iässä lapsi on tasapainoinen ja sopeutuva, hän haluaa osallistua ja auttaa erilaisissa tapahtumissa. Lapsi tunnistaa ja pystyy nimeämään erilaisia tunteita, kuten pelko, ilo, suru, viha sekä ymmärtää, että häneltä odotetaan eri tilanteissa erilaista käyttäytymistä. (Havainnointi ja pedagoginen tuki 2008, 11.) Viisivuotiaat ovat sosiaalisesti hyvin kiinnostuneita ja puheliaita. He keskustelivat paljon ja jakavat vuoroja ja leluja. Tässä iässä lapset ovat entistä kiinnostuneempia ryhmäleikistä. (Jarasto & Sinervo 1997, 67.)

Lapsi leikkii mielellään toisen lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, ja ottaa kavereinsa kokemukset ja ajatukset huomioon (Havainnointi ja pedagoginen tuki 2008, 35). Auktoriteetti hyväksytään viiden ja kuuden vuoden iässä ja tämä mahdollistaa aikuisiin samaistumisen. Koska lapsi pitää ryhmässä toimimisesta, hän pystyy kokemaan ja luomaan me-henkeä. Ahkeruus ja halu oppia uutta kuuluvat myös näihin ikävuosiin. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 49.) Kuusivuotiaat lapset arvostavat ryhmätoimintaa enemmän kuin aikaisemmin. Tässä iässä lasten väliset suhteet usein voivat olla lyhytaikaisia ja epävakaita, mutta toverisuhteet ovat lapselle tärkeitä. Lapsi on epävarma sosiaalisissa suhteissaan. Itsenäisyys ja kyky erota vanhemmista ovat tekijät, jotka kuitenkin voivat lisätä hänen uskoa itseensä ja selviytymiseensä. (Jarasto & Sinervo 1997, 70–71.)

6.2 4–6-vuotiaiden lasten musiikillinen kehitys

Kaikki aiemmin opitut asiat sekä työ- ja toimintatavat kertautuvat jatkuvasti lasten musiikkitoiminnassa. Työstettävän musiikkimateriaalin valintaan vaikuttavat lapsen yleiset kehitykselliset valmiudet. Ikävuosien aikana tapahtuva kielellinen kehitys mahdollistaa sanallisten ohjeiden ymmärtämisen. Lapsi toimii mielellään yhdessä aikuisen ja lapsiryhmän kanssa. Lapselle on tärkeää kokea onnistumisen tunnetta. Siinä missä musiikkiliikunta vahvistaa lapsen motoriikkaa ja koordinaatiota, musiikkitoiminta ruokkii lapsen mielikuvitusta ja luovuutta. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1994, 75.)

Yhdessä laulettavat pitkät ja monimutkaiset laulut ovat vielä vaikeita. Melodian suuntaa voidaan seurata, vaikka laulun sävelten keskinäiset suhteet olisivat epäpuhtaita. 4–5-vuotiaiden kanssa on mahdollista harrastaa soolo-tutti-lauluja. Lauluja, joissa on samana toistuva kertosäe, suositellaan tälle ikäryhmälle. Tällöin lapset, joilla on vaikeuksia yhteislauluun sopeutumisessa, ehtivät mukaan kertosäkeeseen. 5–6-vuotiaat laulavat mielellään, sillä heillä on jo sen verran kehittynyt laulutaito. Koska muisti on kehittynyt, sen kokeileminen tuntuu mukavalta. Tarinan sisältävät laulut ovat suosittuja. Ryhmälauluohjelmistossa pitäisi kuitenkin olla jatkuvasti myös helppoja lauluja, vaikka useat tämänikäiset osaisivatkin laulaa koko oktaavin alalta. (Krokkfors 1985, 35–36.)

7 PRODUKTIN TOTEUTUS

7.1 Produktin tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyöni on toiminnallinen työ, jonka tuloksena on lauluoppaan tuottaminen päiväkodin henkilöstölle työvälineeksi. Oppaan tarkoituksena on kannustaa ja rohkaista päiväkodin henkilöstöä käyttämään tietoisesti ja suunnitelmallisesti tietyille ikäryhmälle sopivia, laulamista edistäviä menetelmiä ja ottaa huomioon sekä oman valmistautumisen että oman äänen käytön merkitys tuokioiden järjestämisessä. Oppaassa annetaan ideoita siitä, miten päiväkodin henkilöstön olisi mahdollista suunnitella ja toteuttaa lapsille musiikkituokioita laulamisen edistämiseksi.

Opasta varten olen valmistanut seitsemän musiikkituokiota käytettäväksi päiväkodissa ja päiväkodin henkilökunnalle. Nämä tuokiot on valmistettu noin 4–6-vuotiaille lapsille. Musiikkituokiot on yhdistetty yhteen aiheeseen, kevätjuhlaan. Jokaisella tuokiolla on kuitenkin oma aiheensa, joka liittyy tuokion päälaulun teemaan. Tuokioiden sarjan aiheet ovat: yhteistyön ilo, ystävyys, kesä, kesän värit, kesän ilo – uiminen. Produkti sisältää musiikkikasvatuksen keskeisiä osia: laulamista, musisoimista ja musiikkiliikuntaa. Ne keskittyvät lasten laulamisen edistämiseen.

Toiminnallisen opinnäytetyön raportti on teksti, jossa selitetään mitä, miksi ja miten produkti on tehty, millainen opinnäytetyöprosessi on ollut ja millaisiin tuloksiin on päädytty. Opinnäytetyön raportista myös ilmenee miten työn tekijä arvioi koko prosessia, tuotosta ja omaa oppimista. (Vilkkä; Airaksinen 2003, 76.)

7.2 Suunnitteluprosessi

Opinnäytetyön prosessini alkoi *keväänä 2010*, kun tein sosionomi opintoihin kuuluvaa pedagogista harjoitteluani Helsingissä päiväkotinä Nummessa. Harjoitte-

lujaksossani osallistuin päiväkodin yhteislaulutunteihin ja havainnoin, kuinka lapsille järjestetään musiikkikasvatusta. Olen ymmärtänyt myös muutaman vuoden ajan havainnoidessani omien poikieni juhlien musiikkiesityksiä, että laulamisen rooli nykypäiväkodeissa on puutteellinen ja mielestäni henkilöstöltäkin puuttuvat laulamisen opettamisen käytännölliset menetelmät. Dokumentoin havaintojani myös muistiinpanoin. Mietin etukäteen opinnäytetyöaihetta ja harjoittelujaksolla kysyin neuvoa päiväkodin johtajalta – onko nykyään lasten laulamisen edistämiseen liittyvä aihe hyödyllinen ja ajankohtainen. Päiväkodin johtaja esitti mielipiteenään, että laulaminen on erittäin tärkeää lasten sosiaalisten taitojen, tunne-elämän kokemusten ja yleisen kehityksen näkökulmasta. Lisäksi hän muisti, että muutama vuosi aikaisemmin päiväkotiki osallistui hankkeeseen, jossa järjestettiin lapsille musiikkituokioita vain laulamalla, ja se oli ollut todella hyödyllistä lasten kehitystä varten. Sekin rohkaisi päiväkodin henkilöstöä käyttämään rohkeasti omaa ääntään ammattityössään lasten kanssa. Keskustelussa laulamisesta päiväkodin johtajan kanssa myös tuli esille, että nykyään Suomen päiväkodeissa käytetään aika vähän laulamista jos verrataan, esimerkiksi kuinka sitä käytettiin noin kaksikymmentä vuotta sitten, ja vaikka päiväkodeissa on tavallisesti paljon laulukirjallisuutta henkilöstölle, valitettavasti, ei ole selvitetty laulamisen opettamisen menetelmiä. Johtaja painotti että olisi hyvä saada oppaan päiväkodin henkilöstölle työvälineeksi ja lasten laulamista edistämiseksi, ja sen avulla kehittämään musiikkikasvatusta päiväkodissa. Sovimme johtajan kanssa, että palataan kysymykseen syksyllä 2010, kun opinnäytetyön suunnitelmani tulee valmiiksi.

Kesällä 2010 kirjoitin pääasiassa opinnäytetyön teoreettisen osan, kokosin ja järjestin teoriaa sekä mietin tuokioiden sarjan rakennetta. Syksyllä 2010 toteutin suunnittelemani tuokiot. Suunnittelin jokaisen tuokion niin, että se olisi kokonaisvaltainen tuokioiden sarja, jossa jokainen tuokio olisi yhteydessä edelliseen tuokioon tavoitteellisesti ja menetelmällisesti. Produktiota varten mietin, miten saisin lapset innostumaan tuokioista, ja etsin ja löysin tietyille lasten iälle sopivia lauluja ja keksin lapsille mielenkiintoisia ääniharjoituksia ja musiikkiliikunnallisia leikkiä.

Syksyllä 2010 esitin opinnäytetyön suunnitelmani päiväkodin johtajalle ja henkilöstölle. Suunnitelma hyväksyttiin ja sovimme, että voin järjestää 4–6-vuotiaiden lasten ryhmässä musiikkituokioiden sarjan lauluoppaan perustella yhteistoiminnassa ryhmän lastentarhanopettajan ja muun henkilöstön kanssa. Keskustelimme lasten ryhmän henkilöstön kanssa siitä, minkä ikäisille lapsille voin järjestää musiikkituokioita tässä ryhmässä ja ryhmän lastentarhanopettaja painotti, että lasten iät ovat nimenomaan 4–6 vuotta. Vaikka opinnäytetyön kohderyhmänä on päiväkodin henkilöstö, hyödynsaajat ovat lapset, sen takia oli tärkeää miettiä etukäteen lasten ikää tarkasti. Sovimme myös, että vuoden 2011 alussa (tammi–huhtikuun jaksolla) voin käydä parina päivänä tutustumassa lasten ryhmään ja henkilöstöön. Se oli minulle tärkeää, koska musiikkituokioiden toteuttamisessa en haluaisi olla ulkopuolinen. Lasten ryhmän lastentarhanopettaja oli minulle kuitenkin jonkun verran tuttu henkilö, koska tutustuin häneen suorittaessani keväällä 2010 Lapsuus ja nuoruus opintokokonaisuuden harjoitteluni päiväkodissa. Keskustelimme päiväkodin johtajan kanssa opinnäytetyön tavoitteista, hänen odotuksista yhteistyöstämme. Teimme sopimuksen opinnäytetyhteistyöstä 15.10.2010. Johtajan mukaan päiväkodin henkilöstö on innostunut tulevasta yhteistyöstä ja odottaa sitä.

Keväällä 2011, tutustumisvaiheen jälkeen, testasin musiikkituokioiden sarjan päiväkotin Nummessa sopimuksen ja suunnitelman mukaisesti. Musiikkituokiot oli tarkoitus toteuttaa kerran viikossa (keskiviikkoisin aamulla aamupiirin jälkeen). Osa lapsista ei päässyt osallistumaan tuokioihin tai he pääsivät myöhemmin, kun tuokio oli jo alkanut, koska he saattoivat tulla päiväkotiin vasta tuokion alettua tai sen jälkeen.

7.3 Produktin toteuttaminen

7.3.1 Oppaan sisältö

Opas sisältää aluksi lyhyen teoriaosuuden laulamisesta ja sen vaikutuksesta lasten kehitykseen opinnäytetyön teorian pohjassa. Oppaassa on seitsemän musiikkituokioita käytettäväksi päiväkodissa ja päiväkodin henkilökunnalle työvälineeksi. Nämä tuokiot on suunniteltu noin 4–6-vuotiaille lapsille. Musiikkituokioita on yhdistetty yhteen aiheeseen, kevätjuhlaan. Jokaisella tuokiolla on kuitenkin oma aiheensa, tuokion päälaulun teema: yhteisteon ilo, ystävyys, kesän värit, kesän ilo – uiminen. Tuokion teema liittyy tuokion päälaulun. Tuokioiden sarjassa on myös muutama tuokio, joissa syvennetään lasten saamia tietoja ja taitoja. Jokainen tuokio liittyy menetelmällisesti ja suunnitelmallisesti edelliseen tuokioon. Sellaisen järjestelmän avulla edistetään ja syvennetään lasten laulamista. Oppaan tarkoituksena on kannustaa päiväkodin henkilöstöä käyttämään tietoisesti ja suunnitelmallisesti tietyille lasten ikäryhmälle sopivia menetelmiä ja ottaa huomioon myös oman valmistautumisen merkitys tuokioiden järjestämisessä. Oppaan sisältö liittyy opinnäytetyön teoriaan ja sisältää tärkeitä ajatuksia lasten laulamisen edistämisestä päiväkodissa.

7.3.2 Oppaan ulkoasu

Jokaisella tuokioilla oppaassa on selkeä rakenne, tuokion osat järjestetään vuoronperään, tähän liittyvät oppaan ulkonäköön perusteet

1. ääniharjoituksia
2. päälaulun opettaminen
3. edellisen tuokion päälaulun opettamisen syventämisvaihe
4. lasten musisointi, musiikkiliikunta
5. tuokion rentoutumisvaihe
6. tuokion purku

Musiikkituokioiden aineisto- laulut: Musiikkituokioiden sarjaa varten valitsin tiettyyn lasten ikään neljää sopivaa laulua, joissa lapset voisivat sekä oppia laulamaan että musisoida ja liikkua. Eli musiikkiliikunnan tai musisoinnin tuokion osaa varten käytetään samat laulut, ne edellyttävät sekä lasten laulamista että

liikkumista tai soittamista: ”Musiikki yhteistä on”, ”Ystäväni tuttavani”, ”Pikkuiset kultakalat”, ”Väriarvoituksia”.

Musiikkituokioiden muu aineistona ovat ääniharjoituksia, hauska hengitysjump-pa, kaikuharjoituksia laulamalla. Kaikki musiikkituokioissa harjoitukset olen kek-sinyt itse tietyn lasten ikäryhmän mukaan. Tuokioissa apuvälineenä käytin sekä vokaali-kortteja joilla kirjoitettu erivärisiä vokaali kirjaimia että värikuvia (keltai-nen–aurinko, sininen–mustikka jne.) Laitoin oppaaseen myös nämä kuvat mal-liksi. Tuokioissa käytin musiikkiliikunnan harjoituksia laulujen aineiston perustel-la. Tuokioiden rentoutumisvaiheessa käytin sekä luonnollista että lasten mieli-kuvitusta herättävää musiikkia.

Oppaassa esitetty myös oppaan sanasto, jossa selitetään käyttämiä termejä (alkuääni, vokaalikortti, värikuvat). Nuottien lähdeviitteet myös lisäsin oppaak-seen, koska mielestäni se auttaa oppaan käyttäville helposti etsiä oppaassa käyttämää laulua ja musiikkia.

7.3.3 Oppaan toteuttaminen

Yhteistyön iloa käsittelevän musiikkituokion tavoitteena on virittää lasten kiin-nostusta musiikkiin tarjoamalla elämyksiä ja myönteisiä kokemuksia: päälaulun aihe ja lapsille sopivia harjoituksia. Ääniharjoituksissa sekä rohkaistaan lapsia esiintymään yksinään että autetaan leikin kautta ymmärtämään, että oikea hen-gittäminen ja vokaalien käyttö ovat tärkeitä laulamissa. Tuokion tavoitteissa korostetaan tuokion ohjaaville aikuisille, että oman äänen luonnollisen käytön malli, uuden laulun oikea esittäminen ja säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä ovat oppimisprosessissa erittäin tärkeitä lapsille. Myös tuokion järjestäminen tietyn suunnitelman mukaan ja ohjaajan/kasvattajan tietoinen läh-teminen *melodiasta* laulun opettamisprosessissa ovat tärkeitä tuokion onnistu-mista varten.

Ystävyysaiheen valitsin ”Ystäväni tuttavani” laulun aiheen perustella. Tuokion aihe syventää edellisen Yhteistyön ilo tuokion ideaa, että ystävyys on tärkeää sekä aikuisille että lapsille. Tuokion aiheen perustella on helppo sekä opettaa lapsille laulamiseen liittyviä taitoja että edistää lasten vuorovaikutustaitoja. Uuden laulun opettamisen tapa edellyttää, että pitäisi tietoisesti lähteä liikkeelle *laulun sanoista*: eli aloittaa laulun opettamisprosessin, ensin opettamalla lapsille laulun sanoja.

Kesän iloihiainen musiikkituokio syntyi ”Pikkuiset kultakalat” laulun aiheesta. Korostetaan lapsille että kohta tulee kesä, joka antaa kaikille hauskoja virikkeitä – ulkoilu, uiminen ja lomaretket. Tarjotaan lapsille mahdollisuutta tutustua ja oppia laulamalla laulamisen säännöt. Tuokiota varten valitsin laulun, joka mahdollistaa laulaminen ja liikkumisen yhdistäminen. Sen avulla sekä kehitetään lasten laulamisen taitoja että motoriikkaa. Tuokion idea ja rakenne edellyttää, että tuokiossa syvennetään lasten saamia taitoja edellisissä tuokioissa. Uuden laulun opettamisen tapa edellyttää, että ohjaajan/kasvattajan pitäisi tietoisesti lähteä liikkeelle *laulun melodiasta ja sanoista*: eli aloittaa laulun opettamisprosessin, ensin opettamalla lapsille laulun melodiaa ja sanoja.)

Kesän värejä käsittelevän musiikkituokion tavoitteena on sekä syventää viimeisen tuokion kokemuksia että kehittää lasten laulamisen taitoja harjoittelemalla uusia ääniharjoituksia (vokaalien korttien laulaminen, laulamisen säännöt). Muistutetaan lapsille laulamisen säännöt, joita opimme laulamalla viime tuokiossa. Tuokion ohjaajan tavoitteena on paitsi luonnollinen oman äänen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllisen alkuäänen antaminen omalla äänellä; oikeiden laulamisen tapojen näyttäminen, eli lapsille pitäisi näyttää, kuinka avataan suuta, hengitetään ja lausutaan. Uuden laulun opettamisprosessissa ohjaajan/kasvattajan pitäisi lähteä *kaikumenetelmästä*. Kaikumenetelmän tarkoitus: ohjaaja laulaa säkeen tai melodian, jonka laulamalla lapset yhdessä toistavat kaikuna

Kesän värejä käsittelevän musiikkituokion syventämisvaiheen tavoitteena on syventää viimeisen tuokion kokemuksia. Lapsille tarjotaan uusi kaikuharjoitus,

jossa lapsilla on mahdollisuus olla ohjaajan kaikkuna ja toistaa erilaisia hauskoja sanoja ja tavuja, näin lapsille annetaan valmiuksia musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan.

Kevätjuhlan valmistamisen musiikkituokion tavoitteena on syventää tuokioiden sarjassa kaikkia lasten saamia taitoja ja valmiuksia, joita lapset voisivat esittää katsojille esityksessä. Tavoitteena on myös harjoitella lauluja vuoron perään esityksen ohjelman mukaisesti ja saada valmiuksia laulujen kokonaisvaltaista esitystä varten. Ohjaajan pitää auttaa lapsia ymmärtämään laulujen dramaturgiaa ja säkeistöjen etenemisen logiikkaa sekä tarjota jokaiselle lapselle osallistumista yhteismusiikkitoimintaan.

Kevätjuhlan ryhmän esityksen tavoitteena on antaa jokaiselle lapselle välineitä itseilmaisuun ja mahdollisuus osallistua esitykseen. Kaikki tuokioon osallistuvat lapset pääsevät esittämään katsojille, mitä laulamisen taitoja ja muita valmiuksia he ovat saaneet tuokioiden sarjassa. Sen avulla vahvistetaan tuokioiden sarjan onnistumisen kokemusta. Esityksen onnistumista varten pitäisi harjoitella eräitä ”ongelmallisia” kohtia ennen esitystä.

7.4 Musiikkituokioiden kokeilu

Musiikkituokiot on testattu päiväkodissa yhdessä 4–6-vuotiaiden lasten ryhmässä. Suurin osa lasten ryhmästä oli 4-vuotiaita lapsia, ja tänä vuonna ryhmään pääsi myös poikkeuksellisesti kolme 3-vuotiasta lasta. Ryhmän koko oli 22 henkilöä ja aamulla osallistuvien lasten määrä oli noin 13–18. Ennen musiikkituokioiden toteuttamista sain ryhmän henkilökunnalta tiedon, että opinnäytetyön toteuttamisprosessissa pitäisi ottaa huomioon muutaman lasten yksilöisyyden (keskittymiskyky, aktiivisuus). Ratkaisuksi siihen otin kaikki lapset tuokioihin mukaan ja suunnittelin myös säännöllistä musiikkiliikuntaa, hauskoja ääniharjoituksia ja musisointia.

Olen kokeillut musiikkituokioita yhdessä päiväkodissa. Niitä kokeiltiin 4–6-vuotiailla lapsilla, noin 13–18 lapsen ryhmässä. Tarkoituksena oli järjestää musiikkituokioita ryhmän kaikille lapsille. Vedin tuokioiden sarjan ensimmäisen tuokion 3–6 -vuotiaille lapsille, vaikka tuokiot oli suunniteltu 4–6-vuotiaille lapsille. Mielestäni oli tärkeää, että jokainen ryhmän lapsi pääsi osallistumaan tuokioon mahdollisesti tasapuolisesti. Ryhmässä oli melko paljon lapsia, lasten ikäkauma olikin suuri, mutta suurin osa lapsista oli innolla mukana. Huomasin, että musiikkituokion onnistumista ei ole hankaloittanut se, että lasten ikäkauma oli liian suuri.

Vedin tuokiota keväällä 2011 kaksi ja puoli kuukautta, huhtikuun alusta alkaen, keskiviikkoisin aamupiirin jälkeen. Keräsin päiväkodissa palautetta (Palautelomake on Liitteeksi 2) sekä ryhmän henkilöstöltä että lapsilta ja muulta henkilöstöltä, jotka osallistuivat viimeiseen tuokioon (tuokio oli järjestetty ensin luennon ja sitten esityksen muodossa). Tässä tuokiossa kerroin muille työntekijöille tuokion tavoitteista, menetelmistä ja työskentelymuodoista. Muita tuokioita seurasivat ryhmän ohjaajat, jotka olivat yksi lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Ohjaajat antoivat jokaisesta tuokiosta sekä kirjallisen että suullisen palautetta heti tuokion jälkeen (tavallisesti yksi tuokioon osallistuva ryhmän aikuinen henkilö, mutta joskus osallistui pari) ja toisen kerran, kun ryhmän lastentarhanopettaja itse kokeillut muutaman kerran musiikkituokioita ryhmän kanssa. Jokaisen musiikkituokion saadusta palautteista tein itselleni muistipanoihin yhteenvedon. Keräsin myös suullisesti palautetta lapsilta jokaisen tuokion loppuvaiheessa. Opinnäytetyön kirjoittamisprosessissa kirjoitin säännöllisesti opinnäytetyöpäiväkirjaa, jossa tein koko prosessin dokumentoinnin (ideat, tavoitteet, muutokset, muistipainot toteuttamistavoista jne.)

7.5 Musiikkituokioiden toteutuksesta saatu palaute

Ryhmän lastentarhanopettaja oli seuraamassa ensimmäistä musiikkituokiota ja koki, että tuokio oli onnistunut hyvin, tuokion rakenne oli looginen ja selkeä ja lapset olivat aina mukana tässä tuokiossa. Tuokioiden sarjan alkuvaiheessa

jotkut lapset olivat tosi innokkaasti mukana ja olisivat halunneet laulaa ja osallistua runsaasti, toisia lasta täytyi kuitenkin kannustaa osallistumaan, keskittämään ja laulamaan. Erityisenä onnistumisen positiivisena kokemuksena ryhmän lastentarhanopettaja koki sen, että tuokion tehtävien vaihtelu ja rytmi onnistui hyvin. Tuokio oli monipuolinen ja mielenkiintoinen lapsille:

Tuokio oli kiva, mutta laulaminen oli joskus vaikeaa (tyttö 5 vuotta)

Hyppimistä ja pysähtymistä olisi kiva jatkaa pitempään! (poika 6 vuotta)

Ryhmän henkilöstön ja lasten mielestä toinen musiikkituokio kokonaisuudessaan oli onnistunut, se oli toimiva kokonaisuus. Kuitenkin musiikkituokion onnistumista vähän hankaloitti se, että tuokion loppuvaiheessa lapsia oli melko paljon, koska jotkut lapset pääsivät tuokioon juuri kotoa jo aamupiirin jälkeen. Henkilöstön mielestä olisi hyvä vähentää tuokion vaiheita tuokion loppuvaiheessa, lasten keskittymiskyvyn takia. Heidän mielestään ääniharjoitukset olivat toimivia, lapsille sopivia ja käyttökelpoisia. Myös lapset olivat itse sitä mieltä, että näitä hauskoja ääniharjoituksia olisi mukava jatkaa. Laulaminenkin tuli lapsille tutuksi:

Tänään ei ole vaikeaa laulaa! (poika 5 vuotta)

Hyppiminen ja kaikki oli hauskaa! (tyttö 6 vuotta)

Kolmannesta tuokiosta ryhmän lastenhoitaja oli sitä mieltä, että vaikka ryhmässä oli muutama 3-vuotias lapsi, tuokio onnistui hyvin ja kokonaisuutena tämä musiikkituokio oli toimiva. Myös lapset olivat innostuneita ja olivat mukana, laulaminen ja musiikki kiinnostavat heitä. Erityisesti lastenhoitaja koki tärkeänä sen, että musiikkituokiossa lasten annettiin musisoida ja osallistua musiikkiliikuntaan laulujen aineiston avulla. Tuokion ohjaajan roolin tärkeyttä korostettiin ja ohjaajan valmistautuminen tuokion vetämiseen on ratkaiseva tuokion onnistumisen kannalta.

Laulu, jossa lauloimme kaloista, oli kiva. (tyttö 5 vuotta)

Oli helppo ja hauska laulaa ”la-la.” (poika 6 vuotta)

Kesän värejä käsittelevästä musiikkituokiosta lastentarhanopettaja oli sitä mieltä, että tuokiossa käytettävät musiikkikasvatuksen menetelmät ja ääniharjoitukset ovat sopivia tietyille iälle ja päiväkodin henkilöstölle käytettäväksi. Uuden laulun opettaminen, ääniharjoitusten harjoittelu ja vokaalikorttien laulaminen onnistui hyvin. Lasten mielestä parasta tässä musiikkituokiossa oli uuden laulun opettaminen ja tuokion musiikkiliikunnan harjoitukset.

Oli aika hauska esittää erikokoisia kaloja (tyttö 6 vuotta)

Oli kiva kuunnella delfiinien ääniä (poika 4 vuotta)

Kesän värejä (syventämisvaihe) käsittelevästä musiikkituokiosta ryhmän henkilöstö on antanut hyvää palautetta. Heidän mielestään kaikki harjoitukset ja tuokiossa käytetyt menetelmät olivat ihan toimivia ja käyttökelpoisia. Myös sitä, että työskentelyn tilaa järjestettiin eri tavalla kuin edellisissä tuokioissa ja siirryttiin istumaan salin toiselle puolelle, korostettiin hyvänä ratkaisuna. Uusien kaikuääniharjoitusten ja värikuvien käyttämisen avulla lisättiin lasten mielenkiintoa yhteismusiikkitoimintaan ja laulamiseen. Tässä tuokioiden sarjan vaiheessa kerrottiin lapsille tulevaisuudesta esityksestä. Erityisen onnistuneena henkilöstö piti sitä, että eräs hyvin aktiivinen ja arjessa levoton poka innostui aika kovasti laulamaan ”Musiikki yhteistä on” -laulua ryhmän kanssa. Henkilöstö korosti, että lapset alkoivat laulaa rohkeasti ja melodisesti. Lasten mielestä tässä musiikkituokiossa parasta oli kaikuääniharjoitusten ja värikuvien esittäminen halukkaiden lasten avulla.

Kevätjuhlan valmisteluaiheinen musiikkituokio koettiin tärkeänä tuokioiden sarjassa. Ryhmän henkilöstön mielestä tuokio oli suunniteltu ja toteutettu melko hyvin. Tuokion rakenteen ja toteuttamistavan avulla autetaan lapsia valmistautumaan esitykseen. Henkilöstö korosti, että tuokiossa annettiin jokaiselle lapsille välineitä itsensä ilmaisuun. Esimerkiksi kolme lasta, joille laulaminen oli kuitenkin jonkun verran haastavaa, saivat mahdollisuuden esittää värikuvia toisten

lasten laulamisen mukaan. Lapsilta kerätyn palautteen perustella he pitävät sekä laulamista että musiikkiliikunnasta.

Oli hauska olla sinun kaikkina (tyttö 4 vuotta)

Laulu oli kiva ja hauska! (tyttö 5 vuotta)

Lasten laulutaito kehittyi paljon ekakerrasta viimeiseen kertaan. (lastentarhan opettaja)

Kevätjuhlan esityksen tuokio koettiin myös tärkeänä. Korostettiin, että se oli musiikkituokioiden sarjan huipputuokio, jossa lapset osasivat laulaa niin rohkeasti ja loistavasti kuin koskaan ennen sitä. Lapset olivat innostuneita osallistumaan esitykseen katsojia varten.

Se esitys oli aika jännä (jännittävä)... (poika 6 vuotta)

Se esitys oli kivoin (tyttö 5 vuotta)

7.6 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimukseen valitin kvalitatiivinen eli laadullinen lähestymistapa. Eskolan ja Suorannan tutkimuksen (1996, 10–11) mukaan laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkeinä voisivat olla: aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulma, aineiston analyysi, tutkijan asema jne. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana.

Tutkimuskysymys: tutkimusprosessin tarkoitukseni oli tutkia opinnäytetyön prosessiin osallistuvan päiväkodin henkilökunnan näkemyksiä siitä, onko tarjoama lauluopas tarpeellinen ja käyttökelpoinen. Eli tutkia: onko oppaan menetelmiä, harjoituksia ja lauluja sopivia sekä tietyn lasten ryhmälle ja päiväkodin henkilöstölle apuvälineeksi. Toteutin produktin arvioinnin tekemällä ryhmän henkilöstölle kyselyn (Liite 3: Musiikkituokion havainnointi lomake) jokaisen tuokion jälkeen ja myös ”luento”-esitykseen osallistuville päiväkodin henkilökunnalle kyselyn (Liite 2: Palautelomake henkilökunnalle). Tein kyselyn yksilökyselyinä ja viisi päiväko-

din työntekijää (lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat) vastasi kyselyyn ”luento”-esityksen jälkeen. Eli aineiston hankinnassa käytin puolistrukturoitu haastattelua (lomakehaastattelussa), jossa kysymykset olivat kaikille osallistuville samat ja ei käytetty valmiita vastausvaihtoehtoja, näin haastateltava sai vastata omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1996, 65.)

Palautelomakkeen avulla haluaisin myös selvittää:

1. onko Produkti eli Opas heidän mielestään tarpeellinen henkilöstölle ja lasten ryhmälle;
2. edistääkö se lasten laulamisen käyttämistä;
3. miten henkilöstö näkee tuokion ohjaavan henkilön roolin käytännössä;
4. kuinka produktin toteutus sujui ja onnistui.

Osallistuin myös arviointikeskusteluun ryhmän lastentarhanopettajan kanssa produktin toteutuksen jälkeen, eli sain sekä toteutuksen aikana tehty arvioinnin, että toteutuksen jälkeen tehty arvioinnin. Ennen arviointia Opas oli ollut ryhmän lastentarhanopettajalla käytössä noin kolme kuukautta. Lapsilta sain palautetta suullisesti jokaisen tuokion lopussa, musiikkituokion purku- vaiheessa, sen vaiheen kysymyksien avulla. Lasten palautteista kirjoitin säännöllisesti muistiinpanoja opinnäytetyöpäiväkirjaan.

Aineiston analyysi: Eskolan ja Suorannan tutkimuksen (1996,104) mukaan laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja sen avulla tuottaa uusia tietoja tutkittavasta asiasta. Käytin aineistoni analyysiin tyyppittelyä. Eskolan ja Suorannan tutkimuksen (1996, 141) mukaan tyyppittelyn tarkoituksena on aineiston ryhmittely tyypeiksi samankaltaisuuksien etsimisen avulla. Silloin aineisto esitetään yleensä yhdistettyjen tyyppien ja eräänlaisten mallien avulla. Eli saamasta aineistoistani erotin samankaltaisia vastauksia ja sen avulla sain produktin arvioinnin.

Opinnäytetyön prosessin kuvaus: opinnäytetyön idean muotoileminen→ Sopimus työelämän yhteistyötahon kanssa→ Kohderyhmän ja hyödynsaajan määrittely→ Teorian kerääminen + Oppaan tuottaminen→ Oppaan testaaminen

käytännössä→ Tutkimus aineiston hankkiminen, palautelomakkeiden tuottaminen ja analysoiminen (sekä jokaisen tuokion jälkeen että ”luento”-esityksestä) –
 > Oppaan muodostaminen loppuun palautteiden pohjalla.

7.7 Produktin arviointi

Vastauksista tuli ilmi, että henkilökunta koki produktin hyödylliseksi ja lasten laulamista edistäväksi. Korostettiin, että henkilöstö sai hyödylliset tiedot lasten laulamisen opettamisen menetelmistä ja tavoista. Vastaajien mukaan lapset olivat innossaan musiikkituokioiden sarjasta ja mahdollisuudesta osallistua esitykseen. Ryhmän lastentarhanopettaja on muutaman kerran tarjonnut lapsille ääniharjoituksia ja opettanut lapsille uuden laulun Oppaan mallin mukaan. Hän huomasi, että laulaminen on tosiaan lapsen kehityksen kannalta tärkeää.

Kyselyyn osallistuvia työntekijöitä koki produkti eli Opas olevan henkilöstölle ja lasten ryhmälle tarpeellinen. Sitä se perustelivat seuraavanlaisesti:

Aihe on mielenkiintoinen ja herättää heti halun tiedonjanoon.
 (prosessia seuraamassa ollut lastentarhanopettaja)

Vaikka päiväkodeissa lauletaan paljon, lapsille ei opeteta äänen käyttöä ja henkilöstöllä ei ole tietoa, kuinka lapsille oikeasti opetetaan laulamista. (vierasryhmän sosionomi-lastentarhanopettaja)

Kaikki on ok: eli musiikkituokio sellaisessa muodossa mielestäni on ryhmälle tarpeellinen! (vierasryhmän lastentarhanopettaja)

Tuokioiden sarjan ohjaavan aikuisen rooli ja hänen antama äänenkäyttömalli on henkilökunnan mielestä ratkaiseva:

Ohjaajan pitää aina valmistella etukäteen (vierasryhmän sosionomi-lastentarhanopettaja)

Tuokion ohjaavan aikuisen antama äänenkäyttö on tärkeää tuokion onnistumista varten, koska lapsen on helpompi lähteä mukaan, kun

lauku on selkeä ja rohkeasti laulettua! Hyvä valmistautuminen auttaa ohjaamisessa. (prosessin seuraamassa lastentarhanopettaja).

Henkilöstö koki että oppaassa käytetyt menetelmät ja ääniharjoitukset ovat so- pivia lapsille ja niitä voidaan käyttämään musiikkikasvatuksen apuvälineenä päiväkodissa:

Apuvälineeksi sopisi hyvin. Oli hyvä, että jokainen lapsi sai mahdollisuuden itsensä ilmaisuun niiden harjoitusten avulla. (prosessin seuraamassa ryhmän lastentarhanopettaja)

Toistot, sama rakenne ja menetelmä joka kerta antaa lapsille varmuutta ja rohkeutta osallistua. (toisen ryhmän lastentarhanopettaja)

Myös loppuarviointikeskustelussa tiedustelin, onko oppaan kirjallinen muoto käyttökelpoinen ja käyttikö lastentarhanopettaja opasta omassa työssään apu- välineenä:

Rakenne on selkeä ja helposti luettavissa, kieli on helppoa. (prosessin seuraamassa lastentarhanopettaja)

Muutaman kerran. Materiaali tukee myös omaa opettamistaitoa. (prosessin seuraamassa lastentarhanopettaja)

Kehittämisehdotuksina sain henkilöstöltä ajatuksia, kuinka voisin parantaa tuo- kioiden etenemistä ja jatkaa Oppaan käyttämistä:

Kun lasten ryhmä on 15–18 henkilöä, olisi hyvä järjestää enemmän vaihtelua tuokioon: tempovaihtelua, liikkumista, kuuntelua. (toisen ryhmän sosionomi-lastentarhanopettaja)

Verkostoituminen olisi mielenkiintoista kokeilla. Käytännössä eri päiväkodeissa samanaikaisesti toteutettu laulamistyöpaja ja sen jälkeen verkostoitua ja jakaa kokemuksia.(prosessin seuraamassa lastentarhanopettaja)

7.8 Oma arvio tuokioiden onnistumisesta

Musiikkituokiot ovat mielestäni melko toimivia kokonaisuuksia. Suunnittelin etukäteen jokaisessa tuokiossa käytettäviä opettamistapoja, työskentelymuotoja, lauluja ja ääniharjoituksia, eli jokaista tuokiota sain valmiiksi tuokion kirjallisen suunnitelman. Opettelin ulkoa kaikkien laulujen sanoja ja melodiaa sekä tein etukäteen vokaalikortteja ja värikuvia. Tuokioiden ohjaajana käytin tietoisesti uuden laulun opettamistapoja ja annoin lapsille säännöllisesti alkuäänen ennen laulamista. Jokaisessa tuokiossa kehuin ja rohkaisin lapsia oman äänen etsimisessä ja oikeassa laulamissa. Kannustin myös aina lasten kuuntelukykyä sanomalla: ”avataan korvat” ja ”kuunnelkaa laulun alkuääniä!” Otin huomioon, että tietyn ikäisille lapsille ohjaajan malli on erittäin tärkeää. Lapsille pitäisi myös näyttää, kuinka laulamissa avataan suu, kuinka ”avataan korvat”, mihin hengitetään vaikka leikkittävän kautta.

Yhteistyön iloa käsittelevän musiikkituokion esittäytymisvaihe onnistui hyvin, lapset vastasivat innokkaasti minun kysymykseen, vaikka alussa jokaista vähän jännitti. Jokainen lapsi odotti kysymystä itselleen ja yritti vastata. Jotkut lapsista vastasivat heti omaa nimeä laulamalla, toisia piti pyytää ”laulamalla”. Lapset vastasivat mielellään myös yhdessä jonkun lapsen nimeä. Lapsista oli myös mielenkiintoista, kun äänen vetämistä näytetään käsien avulla. Keskustelussa koiran ja kissan tavasta laulaa ja hengitysjumpassa ohjaajan rooli oli keskeinen, koska tavoitteena oli saada lapset ymmärtämään virikkeiden ja leikin kautta sekä vokaalien käyttöä että oikean hengityksen tapoja laulamissa. Ohjaajan kuitenkin piti tukea oman kertomuksen avulla lasten yhteenvetoa, että kissa laulaa koiraa paremmin, koska se laulaa enemmän vokaaleja. Mielestäni päälaulun esittäminen onnistui hyvin. Esitin laulun kokonaisuuden käyttämällä luonnollista ääntä ja pianosäestystä. Yritin säilyttää myös katsekontaktin lapsiin, jos mahdollista. Havaitessani, että lapset aloittivat laulamisen minun kanssani, sanoin, että nyt on minun vuoroni, ja myöhemmin voidaan laulaa yhdessä, kun laulun melodia tulee kaikille tutuksi. Tuokion musisoinnin vaihe onnistuikin hyvin: ensin taputettiin käsillä laulun rytmin kaavat säikeistön keskellä ja sitten halukkaille (melkein kaikille) lapsille jaettiin lasten musiikkisoittimia. Toistettiin muutaman

kerran rytmiä: *lyhyt-lyhyt-pitkä*, eli ”*ti-ti-taa*”, mikä auttaa lapsia ymmärtämään hyvin rytmiä. Tuokion musiikkiliikunta- ja rentoutumisvaiheet onnistuivatkin hyvin. Lapset olivat innostuneita sekä liikkumaan ohjeiden mukaan että rentoutumisvaiheessa arvaamaan uuden musiikin (lintujen) ääniä. Huomasin, että tuokion toisessa vaiheessa, kun lasten määrä oli 16, ja tuokio kesti noin 20–25 minuuttia, lasten keskittymiskyky vähän laski ja tuokion vetäminen oli minulle vähän haastavaa sekä vaati minulta voimia. Mutta voin sanoa, että tämä musiikki-tuokio on toimiva kokonaisuus, joka herätti lasten mielenkiintoa laulamiseen ja yhteismusiikkitoimintaan.

Ystävyyttä käsittelevä musiikkituokio oli suunniteltu samalla tavalla kuin ensimmäinen musiikkituokio. Esittäytymisessä lapset vastasivat laulamalla vähän rohkeammin kuin edellisessä tuokiossa ja olivat innostuneita vastamaan kysymykseen omasta nimestä, sekä yksilöllisesti että yhdessä. Jotkut lapset jopa yrittivät keksiä oman tavan nimensä laulamiseen. Huomasin, että lapset muistivat koiran ja kissan tavat laulaa. Minun tarjotessani lapsille vokaalikorttien laulamista, oli kuitenkin yllättävää, että jotkut lapsista osasivat lukea kirjaimia. Viime tuokion päälaulun syventämisvaihe onnistui hyvin, mutta huomasin, että lasten pitäisi myös oppia viimeisen säkeistön sanat. Alkuäänen mukaan laulaminen on lapsille mielenkiintoista ja tärkeää, koska se aktivoi heidän kuuntelukykyä. Huomasin kuitenkin, että se oli lapsille aivan uusi asia. Piirilaulun opettamisprosessissa *lähdimme liikkeelle laulun sanoista*. Sitten yhdistimme sanoja liikkeeseen. Ohjaajan puolestaan oli tärkeää esittää laulua myös toisen lapsen parina. Oli hyvä, että 6-vuotias halukas lapsi tuli mukaan. Tuokion suunnitelma vähän muuttui, koska sen jälkeen kaikki lapset halusivat laulaa ja liikkua meidän mallin mukaan samanaikaisesti. Oli tärkeää kuitenkin harjoitella lasten kanssa sen laulun laulamista, koska huomasin, että kun lapset alkoivat liikkua, he eivät keskittyneet enää laulamiseen. Lapset osallistuivat innokkaasti musiikkiliikunta- ja rentoutumisvaiheisiin tuokion loppuvaiheessa.

Kesän ilo -aiheinen musiikkituokio järjestettiin tietyn suunnitelman mukaan. Huomasin, että lapset lauloivat rohkeasti ääniharjoituksia, ja mielellään nimenomaan sooloharjoituksia. Lapsille oli mielenkiintoista laulaa nimenomaan melo-

disesti, alkuäänen mukaan. Myös uusi harjoitus, *laulamisen säännöt*, oli lapsille mielenkiintoista: harjoituksen melodia oli helppo ja sanojen tarkoitus oli selkeä. Lapset mielellään avasivat suita ja näyttivät, mihin laulamalla hengitetään, laittamalla käsiä vatsan sivuille oman mallini mukaan. ”Musiikki yhteistä on” -laulu tuli lapsille jo tutuksi, sekä melodia, että sanat. Sen laulun kertosäe laulettiin mielellään *la-* tavulla. Edellisen tuokion päälaulun sanat toistimme pari kertaa ja lauloimme yhden kerran hitaasti, koska laulussa on paljon sanoja. Tuokion päälaulun opettamisprosessi sujui hyvin, koska opettelimme ensin laulun melodian, sitten sanat ja vähitellen ne yhdistettiin liikkumiseen. Liikkumisessa lapset halusivat osallistua todella innokkaasti. Mielestäni tuokio onnistui hyvin, lasten laulamisen taidot ja kiinnostus musiikkitoimintaan kehittivät.

Kesän värien -aiheinen musiikkituokio oli toteutettu tietyn ohjelman mukaan, mutta minun piti lyhentää tuokion vaiheita lasten keskittämiskyvyn laskemisen ja yleisen levottomuuden takia. Tuokio tuntui melko helpolta toteuttaa alkuvaiheessa, koska lapset pitivät sooloesittäytymisestä ja laulamisen sääntöjen oppimisesta laulun muodossa. Hauska hengitysjumpa ja vokaalikorttien ääniharjoitukset tulivat lapsille tutuiksi, ja lapset osallistuivat mielellään tähän toimintaan. Uusien vokaalikorttien laulaminen sujuikin hyvin. Erityisesti onnistui uuden laulun ensimmäisen säkeistön opettamisprosessi: käytin kaikumenetelmää sekä sanojen että melodian opettelussa. Lasten mielestä rentoutumisvaiheessa oli hauska kuunnella delfiinien ja meren ääniä. Mutta lasten levottomuus juhlan jälkeen oli kuitenkin minulle haaste, koska tuokion ohjelma oli kuitenkin suunniteltu etukäteen. Minun piti lyhentää tuokion loppuvaihetta, jossa oli suunniteltu edellisten opettujen laulujen syventämisen. Lapset musisoivat, liikkuivat ja osallistuivat tuokion rentoutumisvaiheeseen, mutta eivät jaksaneet kovin hyvin keskittyä siihen. Sen takia koin, että tämä musiikkituokio ei ollut paras. Musiikkituokion testaamisen jälkeen mietin, että lapsille kannattaa järjestää aktiivista tuokioon osallistumista tarjoamalla enemmän virikkeitä, jotka auttavat edistämään lasten mielenkiintoa yhteiseen musiikkitoimintaan.

Kesän värejä (syventämisvaiheen) käsittelevän tuokion alussa kerroin lapsille tulevasta esityksestä vanhemmille päiväkodin kevätjuhlassa. Mielestäni tämä

musiikkituokio onnistui: salin toiselle puolelle istumaan siirtyminen oli hyvä idea. Lapset pitivät myös erityisesti uudesta ääni-kaikuharjoituksesta. Lapset lauloivat ja esittivät värikortteja viime tuokion päälaulun kertosaäkeiden mukaan. Valitsimme halukkaista lapsista kolmen hengen ryhmän, joka esitti värikuvia. Myös toinen halukas ryhmä sai esittää kuvia vuoron mukaan. Tuokioiden sarjan syventämisvaiheessa harjoittelimme kaikkia lauluja ja niihin liittyvää liikkumista. Lasten laulamisen taidot ja kiinnostus musiikkitoimintaan kehittyivät huomattavasti.

Kevätjuhlan valmistaminen -aiheiseen musiikkituokion suunnitelmassa oli paljon tehtäviä ja tarkoituksena oli harjoitella kaikki esityksen laulut tietyn ohjelman mukaan. Tuokiota testatessani mietin, että vaikka laulun määrä oli vain neljä, lapsilla oli aika paljon tekemistä: pitäisi harjoitella sekä laulamista että liikkumista. Tuokion parhaat osiot olivat ääniharjoitukset ja laulujen harjoittelu, koska ne olivat jo kuitenkin kypsässä vaiheessa. Alussa lapsille korostettiin laulujen dramaturgiaa ja liikkumisen järjestelmää ja sitten harjoiteltiin suunnitelmallisesti laulamisen mukaan. Lapset olivat innostuneita osallistumaan tuokioon.

Kevätjuhlan esitykset (henkilökunnalle sekä vanhemmille erikseen seuraavalla viikolla) olivat lasten ryhmälle sekä haasteellinen että todella iloinen tehtävä, koska se oli meidän kahden ja puolen kuukauden yhteistyön lopputulos ja tuokioiden sarjan huippupiste. Nimenomaan tämän tuokion tulos olikin minusta jännittävä, koska vaikka tuokiossa lasten laulamisen taidot kehittyivät huomattavasti ja lapset osasivat laulaa ja esittää neljä uutta laulua hyvin, oli vähän epäselvää, voisivatko lapset esittää kaikki heidän saavutuksensa esityksen katsojille päiväkodin salissa ja viikon päästä päiväkodin kevätjuhlassa. Ensimmäisessä esityksessä salissa esitimme katsojille koko ohjelman, päiväkodin juhlassa vain kaksi laulua, jotka valitsimme yhdessä lasten kanssa. Kevätjuhlan esitys salissa toteutettiin tietyn ohjelman mukaan, esitykseen osallistui 18 lasta, joista kaksi oli 3-vuotiaita. Tuokion palautteissa korostettiin itseilmaisun välineiden antamista jokaiselle lapselle, mahdollisuutta osallistua esitykseen ja sen myönteisiä kokemuksia sekä niiden kaikkien tärkeyttä. Tuokion onnistumisen kriteerinä oli lasten hyvä mieli esityksen jälkeen, lapset olivat niin kiitollisia, että esityk-

sen jälkeen suurin osa niistä alkoi syleillä minua. Tässä tuokiossa kerroin muille päiväkodin työntekijöille produktion tavoitteista, menetelmistä ja työskentelyta-voista ja esitin esimerkkejä käytännössä ”luennon” muodossa”, kuten oli sovittu opinnäytetyön prosessin alkuvaiheessa päiväkodin johtajan kanssa.

8 POHDINTA OPINNÄYTETYÖN PROSESSISTA

Opinnäytetyön tekeminen ja musiikkituokioiden sarjan, eli oppaan, suunnittelu ja toteuttaminen on ollut mielenkiintoinen ja haastava prosessi, josta olen oppinut paljon. Teoreettisen osan kirjoittamisessa ja tuokioiden järjestämisessä käytännössä sain aika hyödyllisiä tietoja ja kokemuksia musiikkituokioiden vetämisestä päiväkodissa. Opinnäytetyön prosessissa opin hyvin, kuinka tärkeä on aina ottaa huomioon lasten keskittymiskyvyn, aktiivisuuden ja iän ominaisuuksia tuokioiden järjestämisessä. Käytännön kokemuksen perusteella voin todeta, että laulaminen oli lapsiryhmälle arvokasta ja mielenkiintoista toimintaa, joka vahvisti lasten musikaalisia valmiuksia ja antoi mahdollisuuden sekä itsensä ilmaisuun että positiivisia yhteistoiminnan kokemuksia. Musiikkituokioiden toteuttamisen avulla osoitin, että laulamisen opetus voi olla monipuolisempaa, jos tietoisesti ja suunnitelmallisesti tarjotaan lapsille sopivia ääniharjoituksia, tietylle iälle sopivia lauluja ja otetaan huomioon sekä oma valmistautuminen että äänen käyttö tärkeänä mallina lapsille.

Opinnäytetyön tavoitteena oli lauluoppaan tuottaminen päiväkodin henkilöstön työvälineeksi. Koen, että oppaan kokeileminen päiväkodissa onnistui. Ryhmän lastentarhanopettaja kokeili oppaan tuokioita ja menetelmiä käytännössä ja antoi niistä positiivista palautetta. Päiväkodin henkilökunta oli kiinnostunut sekä musiikkikasvatuksesta, lasten laulamisen opettamisen kehityksestä että musiikkituokioiden järjestämisestä koko lasten ryhmälle. He kokivat saavansa uusia välineitä (tuokioiden rakenne, uuden laulun opettamisen tapoja, ääniharjoituksia, ohjeita tuokion ohjaajalle) lasten laulamisen opettamisen käsittelyyn. Myös ryhmän lapset olivat kiinnostuneita musiikkituokioista ja musiikkitoiminnasta.

On ollut haasteellista luoda henkilöstölle kokonaisvaltaista tuokioiden sarjaa, jossa jokainen seuraava tuokio menetelmällisesti ja suunnitelmallisesti liittyy edelliseen tuokioon, koska nimenomaan sen järjestelmän avulla kehitetään ja edistetään lasten laulamiseen liittyviä sekä yleisiä musikaalisia taitoja ja tuetaan lasten vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja. Haastavaa olikin opettamisprosessin

rinnalla tarjota lapsille riittävä määrä virikkeitä, joiden avulla voisimme tukea lasten mielenkiintoa musiikkitoimintaan. Lasten tietyille iälle sopivien ääniharjoitusten ja laulujen löytäminen ja keksiminen oli helppoa. Haasteellista oli järjestää aineiston mukaan selkeää, loogista ja lapsille sopivaa tuokioiden sarjan kokonaisuutta (sisältäen jokaisen tuokion erikseen). Oli myös tärkeää tarjota oppaassa päiväkodin henkilöstölle sopivia ja helppokäyttöisiä työskentelytapoja, menetelmiä ja harjoituksia.

Voin sanoa, että sain erittäin paljon apua lastentarhanopettajalta, koska hän oli todella kiinnostunut päiväkodin musiikkikasvatuksen kehittamisestä ja lasten laulamisen edistamisestä. Hän oli säännöllisesti paikalla sopimuksen mukaan. (Lastenhoitajat olivat muutaman kerran sairaslomalla opinnäytetyön toteuttamisajan aikana ja mielestäni prosessin arvioinnissa he olivat jonkun verran passiivisempia.) Opinnäytetyön toteuttamisprosessissa tein johtopäätöksen, että musiikkikasvatuksen järjestäminen päiväkodissa riippuu huomattavasti siitä, kuinka henkilöstö suhtautuu siihen: jos lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja on innostunut lasten laulamista tai musiikkikasvatuksesta ja ymmärtää, kuinka tärkeää se on lasten kehitykselle, hän järjestää niitä mielellään. Mutta jos ryhmässä on henkilöstöpulaa (sijaisuus, pitkä sairausloma jne.) ja henkilöstö ei ole kiinnostunut musiikkikasvatuksesta, laadullinen ja järjestelmällinen musiikkikasvatus ryhmässä on puutteellista ja lapsille tarjotaan vain juhlien laulujen harjoittelua. Olisi oikein ja tärkeää järjestää lapsille säännöllistä ja laadukasta musiikkikasvatusta ja mielenkiintoisia lauluja/tuokioita riippumatta henkilöstön kiinnostuksesta ja osaamisesta. Palautteista saaduista tiedoista voin sanoa, että opinnäytetyön teoreettisen osan tiedot herättivät henkilöstössä mielenkiinnon laulamisen käyttämiseen. Mielestäni voidaan kannusta päiväkodin henkilöstöä järjestämään musiikki- ja laulutuokioita tarjoamalla heille käyttöön sopivia ja valmiita oppaita, joissa olisi kerätty sekä helppokäyttöisiä työskentelytapoja, menetelmiä ja harjoituksia että teoriaa. Ajattelen, että kasvattajan, joka ei tunne musiikkia vahvaksi alueekseen, on oppaan avulla helpompi tutustua erilaisiin toimintatapoihin ja menetelmiin ja muokata musiikkikasvatuksen ohjaavaa toimintaa omien tarpeiden mukaiseksi.

Tässä kohdassa haluaisin myös arvioida opinnäytetyön prosessin luotettavuutta ja esteettisyyttä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa pitäisi ottaa huomioon kuinka tutkimusaineistoon on vaikuttanut se, mitä työntekijöitä ovat halunneet kirjoittamaan palautteissa ja se kuinka he olivat kiinnostuneet antaa minulle kriittisiä ja rehellisiä palautteita. Tutkijana kuitenkin minun on mahdotonta sanoa, kuinka kriittisiä palautteita olen saanut. Mutta palautelomakkeen tehdessäni kysyin sekä positiivisista että ongelmallisista oppaan kohteista, omista työskentelytavoista ja oppaassa käyttävistä menetelmistä ja harjoituksista. Loppujen lopuksi en voi kuitenkin tietää kuinka tutkimukseni on onnistunut luotettavuuden suhteen, mutta toivon että sain objektiivisen omantyöskentelyn ja oppaan arvioinnin. Eskolan ja Suorannan (1996, 54) mukaan yksi tutkimuksen eettisistä ongelmakohdista on tutkimuslupaan liittyvät kysymykset. Tein yhteistyösopimuksen päiväkodin johtajan kanssa ja sain tutkimusluvan Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta. Jokaiselle tutkittavalle pitää antaa riittävä tieto tutkimuksen luonteesta ja tavoitteista (Eskola & Suoranta 1996, 57). Eli tutkimuksen eettisyyden kannalta minun oli tärkeää informoida lastenryhmän vanhempia musiikkituokioiden järjestämisestä ja sen tarkoituksesta. Myös ryhmän lastentarhanopettajan kanssa sovittiin, että ei tarvitse myös kysyä vanhemmilta erillistä lupaa. Opinnäytetyön raportissa en mainitse sekä lapsiryhmän että lasten nimeä.

Musiikkituokioiden testaaminen on ollut mielenkiintoinen ja tärkeä osa opinnäytetyön tekemistä. Palautteen saaminen musiikkituokioista, sekä niiden toteutuksesta että toimivuudesta käytännössä, on ollut myös tärkeää. Palautteiden perusteella kehitin musiikkituokioita toimivammiksi kokonaisuuksiksi. Lapsilta saatu palaute on ollutkin tärkeää. Musiikkituokioita testatessani koin, että ne toimivat melko hyvin ja ovat sovellettavissa tietyille lasten ikäryhmälle. Huomasin, että tuokion loppuvaiheessa lasten keskittymiskyky tavallisesti laski, riippumatta tehtävien määrästä. Siihen vaikutti ryhmän koko ja se, että musiikkituokioissa kuitenkin tarjotaan lapsille erimuotoisia virikkeitä. Mutta tuokioissa tarjottavien ääniharjoitusten, laulujen ja työskentelymuotojen avulla tuokion ohjaaja voi tehokkaasti edistää ja kehittää lasten laulamisia taitoja jopa sellaisessa isokokoisessa ryhmässä, jos hän tietoisesti ja menetelmällisesti järjestää sekä omaa

että lasten toimintaa ja ottaa huomioon oman äänen käyttömallin tärkeyden opettamisprosessia varten.

Opinnäytetyön prosessissa mietin aika paljon omaa rooliani tulevana sosionomina. Voisinko minä järjestää laulamisen ohjausta ilman aikaisemmin saamaani koulutusta ja työkokemustani. Opinnäytetyön prosessi herätti myös kysymyksiä sosionomin kompetenssista. Ajattelen, että sosionomin työskenteleminen päiväkodeissa on aika haastavaa, koska opinnoissa on vain yksi Lapsuus ja Nuoruus -opintokokonaisuus. Vaikka se onkin tehokas, se ei pysty antamaan mahdollisuuksia saada syvällisiä tietoja, kokemuksia ja valmiuksia. Myös Kaipaisen ja Kähärän (2006, 53) tutkimuksen mukaan nykypäiväkodeissa työskentelevät sosionomit kaipasivat sosionomikoulutuksen kehittämistä niin, että se voisi antaa paremmat valmiudet työelämän tarpeita varten. Esimerkiksi he kaipasivat koulutukseensa lisää opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja, kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja sekä lisää opintoja, jotka antaisivat enemmän valmiuksia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen sisällöllisten orientaatioiden mukaiseen kasvattamiseen. Myös kyselyn vastausten perusteella sosionomit usein kaipasivat koulutukseensa eniten lisää sellaisia teoriaopintoja, jotka antaisivat heille monipuolisesti lisää tietämystä lasten kasvattamiseen liittyen sekä parantaisivat heidän opetus- ja ohjaustaitojaan.

Mielestäni vaikka Forss- Pennasen tutkimuksen mukaan (2002, 28–29) sosionomi (AMK) -koulutus tuo varhaiskasvatukseen sosiaalipedagogisen näkökulman, jossa kasvatuksellisten ja ohjauksellisten taitojen lisäksi korostuu kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen (esim. päihde- ja mielenterveysongelmien tunnistaminen ja ehkäiseminen, ennaltaehkäisevän sosiaalityön menetelmien käyttäminen ja palveluverkostojen koordinoiminen ja hyödyntäminen päivähoidon, perhetyön ja lastensuojelun tehtävissä), sosionomin tulevassa työssään pitää myös vahvistaa ja edistää työskentelyn pedagogista suuntaa. Sosionomin lastentarhanopettajana pitää tarjota lapselle sekä perushoitoa, kasvatuksellista toimintaa ja järjestää lapsille erilaisia liikunta-, musiikki-, draama-, askartelutuokioita. Mielestäni on tärkeää, jos hänellä on johon alueen (kädentaitoon, liikunta- tai musiikkikasvatukseen) erityisosaaminen jonka avulla hän pystyy järjestä-

mään noita tuokiota myös pedagogisesta näkökulmasta. Minusta jos näitä taitoja ja tietoja puuttuu sosionomilta, hän voi tarjota lapsille vain viriketoimintaa matalalla tasolla. Toivon, että myös oppaan avulla voidaan edistää sosionomin kompetenssia ja antaa mahdollisuus järjestää lapsille päiväkodissa musiikkituokioita, joissa laulaminen on keskeinen asia.

Koen, että musiikkituokiot onnistuivat melko hyvin. Olen saanut jonkin verran uutta tietoa varhaiskasvatuksesta, Suomen musiikkikasvatuksesta ja 4–6-vuotiaiden lasten kehityksestä. Olen saanut myös positiivisia kokemuksia musiikkituokioiden suunnittelussa ja vetämisessä päiväkodissa. En ikinä tullut ensimmäisiä suunnitelmia tehdessäni ajatelleeksi, miten jännittävä ja vaativa tilanne on mennä yksin ison lasten ryhmän vetäjäksi vieraalla kielellä. Tuokiot menivät hyvin mutta se vaati minulta vakavaa ja säännöllistä valmistautumista. Lasten kanssa oli mielenkiintoista työskennellä ja minulle itselleni tulevana sosionomina oli valtavan tärkeä huomata osaavani tulla toimeen 4–6-vuotiaisten lasten kanssa. Arvostan opinnäytetyön prosessissa saamiani kokemuksia suuresti koska aikaisemmin olin työskennellyt nuoruusikäisten kanssa (paitsi harjoituksissa päiväkodeissa koulutuksen aikana). Toivon että tulevassa ammatissani voin hyödyntää opinnäytetyön prosessissa saamiani taitoja, tietoja ja kokemuksia. Lisäksi tässä opinnäytetyön prosessissa olen saanut tutkimuksellisia taitoja ja asenteita.

Olen yrittänyt suunnitella musiikkituokioita niin, että niitä olisi myös helppo soveltaa eri tarkoituksiin, esimerkiksi tuokioiden menetelmien perusteella voisi järjestää ja valmistaa muita juhlia ja lasten esityksiä. Niistä voi irrottaa osia, esimerkiksi ääniharjoituksia, vokaalikorttiharjoituksia, laulamisen sääntöjen harjoituksia ja käyttää niitä vaikka aamupiirissä ja sen avulla edistää lasten laulamista päiväkodissa. Päiväkodin henkilöstön toiveena oli myös, että he voisivat käyttää osia opinnäytetyöstäni ja soveltaa niitä omin tarpeisiinsa. Sellainen oppaan käyttäminen onkin mahdollista, lastentarhanopettaja koki sen käytännössä. Itse voin hyödyntää opasta työskennellessäni päiväkodissa tai muissa työpaikoissa lasten kanssa.

Opinnäytetyön prosessia on hankaloittanut se, että valitettavasti ei ole tarkkaa tutkimustietoa juuri tästä opinnäytetyön aiheesta; tässäkin näkyy nyky-Suomen päiväkotien musiikkikasvatuksen ongelmat. Esimerkiksi opinnäytetyön kirjoittamisprosessissa tutkin neljää päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmaa ja vain yhdessä suunnitelmassa oli kirjoitettu päiväkodin musiikkikasvatuksesta. Minun piti käyttää melko vanhoja teoksia lähdeluettelossa, esimerkiksi Krokforsin teosta, mutta vain tässä teoksesta sain tarkan kuvauksen päiväkodin yhteisistä laulutunneista ja voin osoittaa, että nykyään laulutunnit järjestetään päiväkodeissa samalla tavalla, kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Sen vuoksi uskoin voivani kuitenkin käyttää tätä teosta opinnäytetyössäni. Lähteinä käytin lisäksi muita päiväkotiin liittyviä teoksia ja tietyn lasten ryhmään liittyvän tiedon etsiminen oli haastavaa. Myös kehityspsykologian kirjallisuudesta en ole löytänyt konkreettista materiaalia tietynikäisistä lapsista.

Koen myös että olisin voinut aikatauluttaa paremmin prosessia: se olisi pitänyt miettiä etukäteen ennen koko prosessin aloittamista. Minä olisin voinut esimerkiksi suunnitella sen päiväkodissa tehdyn harjoittelun ohessa, mutta valitettavasti harjoittelut päiväkodeissa suoritetaan ennen kuin opinnäytetyön prosessi alkaa. Tutkimuksen näkökulmasta olisi hyvä järjestää musiikkituokioiden sarjaa myös muussa päiväkodissa, näin voisin saada enemmän palautteita oppaasta, sen tarpeesta ja menetelmistä. Ajattelen että myös opinnäytetyön prosessissa keskityin enemmän oppaan kirjoittamiseen, musiikkituokioiden käytännölliseen järjestämiseen päiväkodissa ja vähemmän tutkimusprosessiin ja ymmärsin palautteiden tärkeyden vasta prosessin keskivaiheessa, juuri kun jo tulin järjestämään tuokioita päiväkotiin. Valitettavasti sain hyödylliset tiedot opinnäytetyön tutkimusprosessista (OTT1pk11) vasta sen jälkeen, kun opinnäytetyön teoreettinen osa oli jo valmis (noin vuoden päästä siitä, kun aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen).

Itselleni opinnäytetyön tekeminen oli vaativa ja aikaa vievä prosessi, joka lisäsi olennaisesti tietoani 4–6-vuotiaiden lasten kehityksestä, musiikkikasvatuksen merkityksestä ja musiikkituokioiden ohjauksesta päiväkodissa. Loppujen lopuksi

voin sanoa, että oli iso haaste tehdä yksilöllisesti näin laajaa työtä toisten opin-
kokonaisuuksien ja perhe-elämän ohessa.

LÄHTEET

- Ahonen, Kari 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Boman, Katariina; Hellman, Annina & Juusonen, Hanna 2007. Musiikki yhteistä on–Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö. Pori: Diakonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.11.2011.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pori2007/1d925e_Pori_Boman_g6573.pdf
- Brotherus, Annu; Hytönen, Juhani & Krokfors, Leena 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. Porvoo: WSOY.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forss-Pennanen, Pirjo 2002. Moniammatillisen työn haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Korhonen, Riitta & Neitola, Marita (toim.) Päivähoito muutoksessa. Oulun yliopisto: Varhaiskasvatus 90 Oy, 25–29.
- Havainnointi ja pedagoginen tuki 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa 2007. Lasten päivähoito. Oppaita ja työkirjoja 2008: 3. Helsingin kaupunki: Sosiaalivirasto.
- Hongisto-Åberg, Marja; Lindeberg-Piironen, Anne & Mäkinen, Leena 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip Hoi musisoi! Käsikirja. Espoo: Fa-zer Musiikki.
- Jarasto, Pirkko; Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsti 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kaipainen, Jarmo; Kähärä, Tomi 2006. Sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen antamat valmiudet lastentarhanopettajan työhön. Opinnäytetyö: Sosiaalialan koulutusohjelma. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.9.2011.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/10825/Kahara_Tomi.pdf.pdf?sequence=1

- Karppinen, Seija; Puurula, Arla & Ruokonen, Inkeri 2001. Taiteen ja leikin luomous. 4–8 -vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finnlectura.
- Kasvun kumppanit 2011. Lasten hyvinvointia vahvistamassa: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 6.9.2011.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/varhaiskasvatus/linjaavat/vasu-asiakirja
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kononova, Natalia 1990. Обучение дошкольников игре на музыкальных инструментах. Из опыта работы в детском саду. Москва: Просвещение.
- Kroffors, Maisa 1985. Lapsi ja musiikki. Laulaminen. Porvoo: Mannerheimin lastensuojeluliitto P – Julkaisusarja N: 14.
- Laki lasten päivähoitosta 367/1973. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Julkaisu päivä 28.2.2002. Viitattu 6.9.2011.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/julkaisu0209.htm>
- Louhivuori, Jukka 2009. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa Jukka Louhivuori, Pirkko Paananen & Lauri Väkevä (toim.) Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: Suomen Musiikkikasvatusseura- FiSME.r.y., 14–27.
- Lyytinen, Paula 2003. Lapsen kielen ja kommunikointitaitojen kehitys. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korhonen & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissään. Helsinki: WSOY, 105–120.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Paula & Ruoppila, Isto 2008. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Ollaranta, Ritva & Simojoki, Maija 1987. Musiikkimaan matkaopas. Helsinki: Otava.

- Paasso, Jenni; Rekki, Tiina 2008. Lauaen iloa saamme. Lapsen ja vanhemman varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen musiikin keinoin. Opinnäytetyö. Helsinki: Stadia ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.11.2011.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/43054/stadia-1210596031-1.pdf?sequence=1>
- Peltonen, Mari 2008. Musiikkikasvatuskanssio 3-5-vuotiaiden varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Opinnäytetyö. Helsinki: Stadia ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.11.2011.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38461/stadia-1210159978-3.pdf?sequence=1>
- Raivio, Anni 2009. Laulutuokiot rakentavat siltaa päiväkotiin: laulutuokiosarja maahanmuuttajaäideille Kannelmäen monikulttuurisessa perhekerhossa. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.11.2011.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4676/RaivioAnni.pdf?sequence=1>
- Ruokonen, Inkeri 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Seija Karppinen, Arja Puurula & Inkeri Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4–8 -vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 120–143.
- Ruuskanen, Petri 2002. Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus, 5–28.
- STAKES 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 11.2.2011.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>
- Vetlugina, Nadezda 1989. Методика музыкального воспитания в детском саду. Учебник для педагогических училищ. Москва: Просвещение.
- Vilkkä, Hanna; Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITE 1 PRODUKTI (OPAS)

Vera Jaakkonen

LASTEN LAULAMISTA EDISTÄVIÄ

MUSIIKKITUOKIOITA PÄIVÄKODISSA

SISÄLLYS

JOHDANTO

OHJEITA TUOKIOIDEN OHJAAJALLE

MUSIIKKITUOKIOT:

1 YHTEISTYÖN ILO

2 YSTÄVYYS

3 KESÄN ILO - UIMINEN

4 KESÄN VÄRIT

5 KESÄN VÄRIT (syventämisvaihe)

6 KEVÄTJUHLAN VALMISTAMINEN

(tuokioiden sarjan syventämisvaihe)

7 KEVÄTJUHLAN ESITYS

KIRJALLISUUS

JOHDANTO

Olen valmistanut päiväkodin henkilökunnalle työvälineeksi oppaan, jossa on seitsemän musiikkituokiota käytettäväksi päiväkodissa. Nämä tuokiot on suunniteltu noin 4–6-vuotiaille lapsille. Musiikkituokiot on yhdistetty yhteen aiheeseen, kevätjuhlaan. Jokaisella tuokiolla on kuitenkin oma aiheensa, tuokion päälaulun teema: yhteisteon ilo, ystävyys, kesän värit, kesän ilo – uiminen. Tuokioiden sarjassa on myös muutama tuokio, joissa syvennetään lasten saamia tietoja ja taitoja. Jokainen tuokio liittyy menetelmällisesti ja suunnitelmallisesti edelliseen tuokioon. Järjestelmän avulla edistetään ja syvennetään lasten laulamista sekä yleisiä musikaalisia taitoja.

Opas sisältää musiikkikasvatuksen keskeisiä osia: laulamista, musisointia ja musiikkiliikuntaa. Ne keskittyvät lasten laulamisen edistämiseen. Musiikkituokioiden sarjaa varten valitsin neljä lasten ikään sopivaa laulua, joissa lapset voisivat sekä oppia laulamaan että musisoida ja liikkua. Eli musiikkiliikunnan tai musisoinnin osaa varten käytetään samoja lauluja, koska ne edellyttävät sekä lasten laulamista että liikkumista tai musisointia. Jokaisella tuokiolla on selkeä rakenne: ääniharjoituksia, päälaulun opettaminen, edellisen tuokion päälaulun opettamisen syventämisvaihe, lasten musisointi, musiikkiliikunta, tuokion rentoutumisvaihe ja tuokion purku. Jokaisessa tuokiossa määritellään selkeästi sen tavoitteet sekä ohjaajan/kasvattajan omat tavoitteet että lasten tavoitteet.

Opettamisprosessi perustuu leikin periaatteella (koiran ja kissan hahmot, värikuvat, ääniharjoituksia), koska se on lapsille luonnollinen tapa oppia uusia taitoja. Esimerkiksi ääniharjoituksen ja hengitysjumpan kautta lapset saavat hyödyllisiä tietoja laulamisesta ja samalla heille tarjotaan virikkeitä, jotka antavat mahdollisuuden oppia uutta leikin kautta.

Oppaan tarkoituksena on kannustaa ja rohkaista päiväkodin henkilöstöä käyttämään tietoisesti ja suunnitelmallisesti tietyille ikäryhmälle sopivia lasten laulamista edistäviä menetelmiä ja ottamaan huomioon sekä oman valmistautumisen että oman äänen käytön merkitys tuokioiden järjestämisessä. Oppaassa siis

annetaan ideoita siitä, miten päiväkodin henkilöstön olisi mahdollista suunnitella ja toteuttaa lapsille musiikkituokioita laulamisen edistämiseksi. Toivon, että op-
paassa esitettyjen tuokioiden avulla voidaan rohkaista päiväkotien henkilöstöä
käyttämään näitä menetelmiä sekä lasten laulamisen edistämiseen että päivä-
kodin musiikkikasvatuksen kehittämiseen.

LAULAMISEN VAIKUTUS LAPSEN KEHITYKSEEN

Laulaminen on musiikin harrastamisen luonnollisin muoto. Lauaen ilman apu-
välineitä on mahdollista ilmentää musiikillisia perusaineksia: rytmiä, melodiaa,
rakenteita. Laulaminen ei ole ainoastaan musiikillinen tapahtuma, vaan laula-
malla voidaan myös ilmaista sekä purkaa tunteita.

Laulamisella on vaikutusta lapsen puheen kehitykseen ja kokonaiskehitykseen.
Laulaminen laajentaa sanavarastoa ja kehittää muistia, loogista ajattelua sekä
mielikuvitusta. Suuri osa kielen ja kognitiivisten taitojen oppimisesta tapahtuu
päivittäisissä aikuisten ja lapsen välisissä vuorovaikutustilanteissa, joissa lapsi
voi leikin ja muun toiminnan avulla jäsentää ympäristöään ja omaksua uusia
asioita. Laulujen osaaminen ja yksin esiintyminen auttavat kasvattamaan itse-
tuntoa ja luomaan onnistumisen elämyksiä.

OHJEITA MUSIIKKITUOKIOIDEN OHJAAJALLE

Uuden laulu opettamisessa on otettava huomioon lasten ikä, ryhmäkojo opettelemisen ajankohta. Opetus tulisi valmistaa huolellisesti. Kasvattajan kannattaa miettiä aluksi, minkä laulun hän opettaa ja kuinka hän sen opettaa. Ohjaavan aikuisen pitäisi käyttää luonnollista, kaunista ääntä ja välttää voimakasta laulamista. Laulun tullessa lapsille tutuksi aikuinen hiljentää omaa ääntään ja siirtää lauluvastuuta enemmän lapsille.

Jokaisen lapsen pitäisi pystyä laulamaan mukana laulettavaksi tarkoitettuja lauluja. Laulun rytmi, sävelala ja sanoituksen yksinkertaisuus mukautetaan lapsiryhmän valmiustasoon.

Lapsi haluaa tavallisesti kuulla saman tarinan viikosta toiseen. Tämä koskee myös laulamista. Hän haluaa toistaa oppimaansa laulua aikuisen mielestä ehkä tuskastuttavan kauan. Tuokion ohjaajan pitäisikin huolehtia siitä, että uusi opeteltu laulu sijoittuu järjestelmällisesti tulevien viikkojen ohjelmaan. Lauluja tulisi olla myös sopiva määrä.

Laulamisen ensisijaisena lähtökohtana ovat sanat, jotka toimivat tärkeänä virikkeenä. Sanoista syntyvät ensimmäiset rytmiset rakenteet, joiden avulla lapsi pystyy omaksumaan koko laulun.

Musiikkituokioiden ohjaamisen toteuttamisen periaatteet

Tuokio pitäisi aina järjestää etukäteen valmistellun suunnitelman mukaan.

Jokainen tuokio alkaa sillä, että ohjaaja/kasvattaja ja lapset istuvat omilla pikkuistuinpatjoillaan ringissä. Ohjaajalla on edessään lattialla sähköpiano tai joku muu soitin. Katsekontakti, vuorovaikutus ja lasten kehuminen ovat tärkeitä tuokion onnistumiseksi.

Ohjaaja esittäytyy käyttämällä kahden (so–mi) tai kolmen sävelen (so–la–so–mi) laulua, esimerkiksi *”Minun nimi on Veera, mikä sinun nimi on?”*, jonka hän laulaa kullekin lapselle vuorollaan. Lapsia pyydetään vastaamaan laulamalla käyttäen omaa nimeä. Aluksi lapset vastaavat soolona ja sitten ryhmänä.

Lapsiryhmän koko vaikuttaa tuokion onnistumiseen. Parhaassa tapauksessa ryhmän koko on 10–12 henkilöä. Jos lapsia on enemmän, tuokion vaiheita tai laulujen määrää voidaan vähentää. Tuokion vaiheita voidaan tarvittaessa lyhentää tuokion toisella puoliskolla riippuen lasten aktiivisuudesta ja keskittymiskyvystä tuokion aikana, eli tuokion järjestämisen joustavuus on tärkeä tekijä tuokioiden onnistumisessa.

Ohjaajan pitää aina rohkaista ja kannustaa lasta laulamaan rohkeasti, melodisesti ja reippaasti. Lapsen laulaessa omaa sooloa, häntä pitäisi ehdottomasti kehua: ”Hyvä!” tai ”Sinä laulat tosi hienosti!”. On tärkeää kehua myös koko lapsiryhmää, kun laulu on harjoiteltu alusta loppuun.

Opeteltaessa uutta laulua ensimmäistä kertaa ohjaajan tulisi käyttää joko luonnollista ääntään tai pianosäestystä, jos mahdollista. Laulu tulisi esittää kokonaisuutena ensimmäisistä säkeistä lähtien.

Olen arvioinut jokaisen tuokion kestoksi noin 35 - 40 minuuttia riippuen lapsiryhmän koosta.

Ohjaajan on tärkeää vastata kaikkiin lasten kysymyksiin ja pitää huoli, että kaikille jää hyvä mieli ja lapset haluavat seuraavallakin kerralla osallistua musiikki-tuokioon.

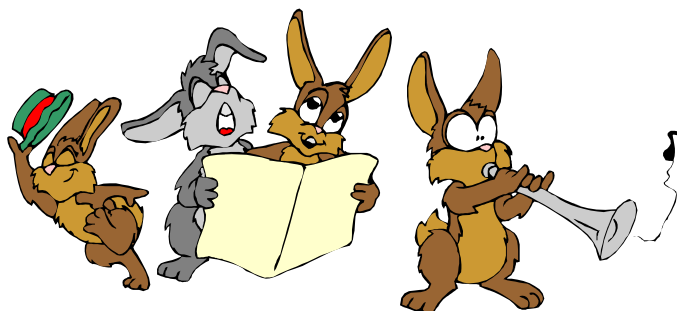
Oppaan toiminnalliset käsitteet:

Alkuääni on ääni, josta aloitetaan laulaminen. Ohjaavan aikuisen on annettava lapsille alkuääni, eli määriteltävä laulun korkeus, koska lapset laulavat korkeammalta kuin monet aikuiset. Alkuäänen on sovelluttava lapsille ja se on annettava huolellisesti ja selvästi.

Vokaalikortti on kortti, johon on kirjoitettu tai liimattu erivärisiä ja isokokoisia vokaalikirjaimia. Korttien avulla autetaan lapsia ymmärtämään, että laulamissa lauletaan ahkerasti vokaaleja.

Värikuvat ovat kuvia, joissa on erivärisiä hahmoja (keltainen aurinko, sininen mustikka, vihreä lehti.) Värikuvia käytetään ”Väriarvoituksia” laulun kertosäkeiden mukaan. Se edistää kaikkien lasten mielenkiinnon ylläpitämistä: kun lauletaan keltaisesta väristä, lapsi näyttää auringon kuvaa. Lauletaessa vihreästä väristä toinen lapsi näyttää vihreän lehden kuvaa jne.

Rytmikaavaa - laulun osa, jota pitää vain taputtaa käsillä. Se koostuu vain kolmesta sykkeestä: *lyhyt-lyhyt-pitkä*, joita toistetaan kaksi kertaa (laulu ”Muusiikki yhteistä on”).

MUSIIKKITUOKIOT

1 YHTEISTYÖN ILO

Tuokion päälaulu on ”Musiikki yhteistä on”, säveltäjä Ossi Kallioinen. Lasten soittimilla musisointiin käytetään myös saman laulun säkeistöä. Tuokion musiikkiliikunnan osaa varten käytetään suomalaisen piirilaulun ”Ystäväni tuttavani” melodiaa.

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää tuokio tietyn suunnitelman mukaan
- kannustaa lapsia osallistumaan tuokioon oman laulamisen mallin avulla (oman äänen luonnollisen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä)
- opettaa uusi laulu lähtien tietoisesti liikkeelle *melodiasta*.
- tarjota sopivia ja mielenkiintoisia ääniharjoituksia lapsille.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- antaa lapsille mahdollisuus tutustua sekä laulamisen sääntöihin että päälaulun melodiaan ja sanoihin
- tutustuttaa lasta seuraavan tuokion laulun melodiaan (musiikkiliikunnan kautta).

TUOKION TARVIKKEET

- pikkuistuinpatjat ja pikkupatjat jokaiselle lapselle
- sähköpiano tai muu soitin
- erilaisia lasten soittimia (palikat, tamburiinit, marakassit, kulkuset jne.)

TUOKION SUUNNITELMA:

Musiikkituokion aloitus

Ohjaaja/kasvattaja esittäytyy käyttäen kahden (so–mi) tai kolmen sävelen (so–la–so–mi) laulua, esimerkiksi ”*Minun nimi on Veera, mikä sinun nimi on?*”, jonka hän laulaa kullekin lapselle vuorollaan. Kysymyksen jälkeen ohjaaja pyytää lasta vastaamaan kysymykseen laulamalla (ohjaajan mallin mukaan tai lapsi voi itse keksiä vastauksen). Aluksi lapset vastaavat soolona ja sitten ryhmänä.

Keskustelu

Seuraavaksi keskustellaan ”koiran ja kissan” tavoista laulaa. Tavoitteena on saada lapset ymmärtämään vokaalien käyttöä laulamissa. Keskustelun apuna voidaan käyttää eläimien kuvia ja seuraavia kysymyksiä:

- ”Pystyykö koira laulamaan?” Lasten vastatessa, että koira osaa vain haukkua, voidaan haukkua yhdessä lasten kanssa.
- ”Miten kissa laulaa?” Lasten vastatessa esimerkiksi ”kissa laulaa *mau-mau*” voimmekin laulaa samalla tavalla yhdessä.

Lapset ymmärtävät keskustelun jälkeen kissan laulavan koira paremmin, koska se laulaa enemmän vokaaleja.

Hauska hengitysjumppa

Ohjaaja voi neuvoa lapsille, että koira on niin äänekäs siksi, koska se hengittää aina vatsaan. Korostetaan, että sen takia lastenkin kannattaa hengittää laulaessaan koiran mallin mukaan. Lapset laittavat ensin kädet vatsan sivulle ja kokeilevat vatsaan hengittämistä. Tällä tavalla hengitetään yhdessä muutaman kerran. Harjoitus auttaa heitä saamaan hyödyllisiä tietoja laulamista. Heille tarjotaan myös virikkeitä, jotka mahdollistavat uuden oppimisen leikin kautta.

Tuokion päälaulun (”Musiikki yhteistä on”) opettaminen ensimmäistä kertaa

Oppimisprosessissa lähdetään liikkeelle *melodiasta*. Aluksi lauletaan laulun säkeistön melodiaa joillakin tavuilla, esimerkiksi *laa* tai *duu*. Kun melodia hallitaan kokonaan, voidaan tutustua myös sanoihin, joita opetellaan ensin erikseen ja yhdistetään sitten vähitellen lauluun ohjaajan mallin mukaan. Tässä tuokiassa

suositellaan tutustumista ainoastaan ensimmäisen säkeistön sanoihin. Laulun kertosäe lauletaan vain tavulla "la". Ohjaaja voi toistaa sitä muutaman kerran lasten kanssa, jotta lapsilla on mahdollisuus keskittyä laulun rytmiin ja sanoihin.

"Musiikki yhteistä on"-laulussa on selkeä rytmisen rakenne, joka mahdollistaa lapsille osallistumisen musisointiin myös taputtamalla käsiään tai soittamalla musiikkisoittimia. Oppimisprosessin alkuvaiheessa ohjaajan pitäisi antaa lasten ymmärtää ja soittaa/taputtaa oikeaa rytmiä oman mallin mukaan.

Musisoinnin vaihe

Tässä vaiheessa yhdistetään päälaulun opettamisprosessiin ensin käsien taputtaminen (rytmin kaavat säkeistön keskellä) ja sitten rytmien soittaminen lasten musiikkisoittimilla. Tässä vaiheessa halukkaille lapsille jaetaan musiikkisoittimia. Lapsille korostetaan myös laulun rytmikaavaa, eli laulun osaa, jota pitää vain taputtaa. Se koostuu vain kolmesta sykkeestä: *lyhyt-lyhyt-pitkä*, joita toistetaan kaksi kertaa. Tarvittaessa voidaan myös lausua yhdessä lasten kanssa: "*ti-ti-taa*". Ohjaaja kertoo ja korostaa yhteistyön ilon olevan aina ihmisille ja lapsille tärkeää. Päälaulun sanat ja musiikin merkitys korostavat sitä.

Musiikkiliikunta

Ensimmäisessä tuokiossa ohjaaja/kasvattaja voi käyttää melodiana seuraavan tuokion päälaulun ("Ystäväni tuttavani") sävelmää. Ohjaaja ottaa apuvälineeksi esimerkiksi tamburiinin. Ohjaajan laulaessa ja soittaessa melodian perussykkeitä lapset tanssivat ja liikkuvat omien toiveiden mukaan. Ohjaajan laulun pysähtyessä myös lapset pysähtyvät. Tällä menetelmällä saadaan seuraavan tuokion päälaulu lapsille etukäteen tutuksi.

Tuokion rentoutumisvaihe

Ohjaaja pyytää lapsia menemään pitkäkseen omien patjojen päälle ja pistämään silmät kiinni sekä kuuntelemaan rauhoittavaa musiikkia. Kuunnellaan luonnollista musiikkia: "Mielenrauhaa. Lintujen laulua.", ja lähdetään mielessä kesälomalle.

Musiikkituokion purku

Lapset saavat kertoa, miltä musiikkituokio heidän mielestään tuntui. Keskustelussa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Mikä tässä musiikkituokiossa oli mielestänne mielenkiintoista?
- Mikä oli hauskaa?
- Mikä oli vaikeaa?
- Mikä oli yllättävää ja miksi?
- Oliko helppo tai vaikea laulaa?

2 YSTÄVYYS

Tuokion päälaulu on ”Ystäväni tuttavani”, suomalainen piirilaulu. Lasten soittimilla musisointiin käytetään edellisen tuokion päälaulun ”Musiikki yhteistä on” toista ja kolmatta säkeistöä. Tuokion musiikkiliikunnan osaa varten käytetään seuraavan tuokion päälaulun melodiaa (”Pikkuiset kultakalat”).

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää tuokio tietyn suunnitelman mukaan
- kannustaa lapsia osallistumaan tuokioon oman laulamisen mallin avulla (oman äänen luonnollisen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä)
- käyttää sopivia ääniharjoituksia tuokion alkuvaiheessa
- lähteä tietoisesti liikkeelle *laulun sanoista* Piirilaulun opettamisprosessissa.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- tutustuttaa sekä päälaulun melodiaan ja sanoihin että seuraavan tuokion päälaulun melodiaan (musiikkiliikunnan kautta)
- kehittää lasten motoriikkaa
- edistää lasten kielellistä kehitystä.

TUOKION TARVIKKEET

- pikkuistuinpatjat ja pikkupatjat jokaiselle lapselle
- sähköpiano tai muu soitin
- erilaisia lasten soittimia (palikat, tamburiinit, marakassit, kulkuset jne.)
- vokaalikortit "a", "u"- värilliset kortit noin 10–12 senttimetriä, joihin liimattu (tai kirjoitettu) isokokoisia ja värillisiäkin ylhäällä mainittu vokaaleja.

TUOKION SUUNNITELMA:

Musiikkituokion aloitus

Tässä tuokiossa ohjaaja voi käyttää esittelyyn tuttua kahden (so – mi) tai kolmen sävelen (so – la – so – mi) laulua, esimerkiksi *"Minun nimi on Veera, mikä sinun nimi on?"*, jonka hän laulaa kullekin lapselle vuorollaan. Kysymyksen jälkeen ohjaaja pyytää lasta vastaamaan kysymykseen laulamalla ohjaajan mallin mukaan tai lapsi voi itse keksiä vastauksen. Aluksi lapset vastaavat soolona ja sitten ryhmänä.

Keskustelu

Aluksi lapsia muistutetaan koiran ja kissan tavoista laulaa. Lasten tulisi ymmärtää, että laulamissa käytetään enemmän *vokaaleja* ja tässä keskustelussa on hyvä käyttää apuna vokaalikortteja. Ohjaajan kysyessä "kuinka kissa laulaa?" ja lasten vastassa esimerkiksi "kissa laulaa mau - mau" voidaankin ensin katsella vokaalikortteja "A" ja "U" ja sitten laulaa yhdessä "MAU, MAU". Lapset ymmärtävät, että koska kissa laulaa enemmän vokaaleja, se osaa laulaa koiraa paremmin. Vokaalikorttien avulla lapset ymmärtävät paremmin, mitä pitää laulaa.

Hauska hengitysjumppa

Ohjaaja käyttää jälleen apuna koiran hengitystapaa, eli vatsaan hengittämistä. Lapset laittavat ensin kädet vatsan sivulle ja kokeilevat hengittää itse vatsaan. Hengitetään yhdessä sillä tavalla muutaman kerran yhdessä ja/tai vuoronperään.

Viime tuokion päälaulun *syventämisvaihe*

Tässä vaiheessa lauletaan ensin "Musiikki yhteistä on"-laulun kertosaettä vain "la" tavulla. Sitten ohjaaja kertoo lapsille koko laulun sanat ja niitä toistetaan lasten kanssa pari kertaa.

Sanojen tullessa lapsille melkein tutuksi aloitetaan laulaminen ohjaajan mallin mukaan. Ohjaaja antaa lapsille selkeän alkuäänen *D-duurissa* laulamalla tai soittamalla. Käsiä taputetaan yhdessä kertosäkeen kohdalla, jolla on vain rytmi-kaavan sointi (rytmi: lyhyt-lyhyt-pitkä, jota pitäisi toistaa pari kerta, laulun aineiston mukaan).

Musisoinnin vaihe

Laulua voidaan harjoitella kerran sopimuksen mukaan taputtamalla käsiä ja soittamalla lasten soittimia, joita jaetaan halukkaille lapsille. Lasten kanssa sovi-
taan, että seuraavalla kerralla voidaan toimia säkeistöjen sanojen mukaan. ”*Laulaen iloa saamme*” -lauseen jälkeen taputetaan käsiä. ”*Soittaen iloa saamme*” -lauseen jälkeen soitetaan lasten soittimia. ”*Tanssien iloa saamme*” -lauseen jälkeen sekä taputetaan että soitetaan lasten soittimia.

Tuokion päälaulun (”Ystäväni, tuttavani” – suomalainen piirilaulu) opettaminen ensimmäistä kertaa

Piirilaulua opettaessa *lähdemme liikkeelle laulun sanoista*. Laulun sanoja loruil-
laan ja sen perusrytmiä korostetaan. Sanoja voidaan yhdistää liikkeeseen ja niitä voidaan sanoa ääneen niiden tultua tutuiksi. Sen jälkeen niitä yhdistetään melodiaan, joka on opeteltu erikseen.

Ohjaaja korostaa lapsille ystävyyden tärkeyttä ihmisille ja lapsille. Päälaulun sanoissa sanoma korostuu kaikille tuokioon osallistuville.

Musiikkiliikunta

Melodiana voidaan käyttää seuraavan tuokion päälaulun melodiaa (”Pikkuiset kultakalat”). Ohjaaja ottaa apuvälineeksi esimerkiksi tamburiinin. Lasten täytyy liikkua ympäri samaa tempoa kuin ohjaaja soittaa tamburiinia. Menetelmän avulla seuraavan tuokion päälaulu tulee lapsille etukäteen tutuksi ja samalla kehitetään lasten motoriikan taitoja.

Tuokion rentoutumisvaihe

Ohjaaja pyytää lapsia menemään pitkäkseen omien patjojen päälle. Silmät suljetaan ja kuunnellaan rauhoittavaa musiikkia: ”Mielenrauhaa. Lintujen laulua.” Lapsia pyydetään kuuntelemaan musiikkia ja miettimään, mitä halutaan tehdä kesälomalla.

Musiikkituokion purku

Lapset saavat kertoa, miltä musiikkituokio heidän mielestään tuntui. Keskustelussa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Miksi laulaessa hengitetään vatsaan?
- Oliko vokaalien laulaminen vaikeaa?
- Missä laulussa lauloimme ystävästämme?
- Mitä on hauska tehdä ystävän kanssa?

3 KESÄN ILO – UIMINEN

Tuokion päälaulu on ”Pikkuiset kultakalat”, suomalainen kansansävelmä. Lasten soittimilla musisointiin käytetään myös laulun ”Musiikki yhteistä on” toista ja viimeistä säkeistöä. Tuokion musiikkiliikunnan osaa varten käytetään tuokion päälaulua.

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää tuokio tietyn suunnitelman mukaan
- kannustaa lapsia osallistumaan tuokioon oman laulamisen mallin avulla (oman äänen luonnollisen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä)
- opettaa uusi laulu lähtien tietoisesti liikkeelle *laulun melodiasta ja sanoista*.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- kehittää lasten laulamisen taitoja, kuuntelukykyä, motoriikkaa ja vuorovaikutustaitoja
- virittää lasten kiinnostusta musiikkiin tarjoamalla elämyksiä ja myönteisiä kokemuksia
- tutustua sekä päälaulun melodiaan ja sanoihin että syventää viime tuokion kokemuksia
- antaa lapsille valmiuksia musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan.

TUOKION TARVIKKEET

- pikkuistuinpatjat ja pikkupatjat jokaiselle lapselle
- sähköpiano tai muu soitin
- erilaisia lasten soittimia (palikat, tamburiinit, marakassit, kulkuset jne.)

VINKKEJÄ

Vaihtoehtona voidaan aloittaa tuokio myös esimerkiksi useille tutulla kahden sävelen (so – mi) laululla, esimerkiksi ”*Onko Ilja täällä?*”, jonka ohjaaja/kasvattaja laulaa kullekin lapselle vuorollaan. Kysymyksen jälkeen lapsia pyydetään vastaamaan kysymykseen laulamalla ensin ohjaajan mallin mukaan.

Tuokion päälaulu on ”Pikkuiset kultakalat”. Tässä tuokioiden sarjassa tarjotaan sen laulun vaihtoehtoista versiota, jossa lauletaan sekä pikkuisista, isoista että valtavista kultakaloista. Tuokiota ohjaava henkilö voi kuitenkin itse päättää, mikä versioista otetaan käyttöön. Lapsille tulisi esittää uusi lauluaiivan samalla tavalla kuin aikaisemmin on kerrottu.

TUOKION SUUNNITELMA:

Musiikkituokion aloitus

Musiikkituokio alkaa hengitysjumpan ja lasten sooloesittäytymisen harjoittelulla. Ohjaaja tarjoaa lapsille uuden harjoituksen: laulamisen säännöt kolmen sävelen (so – mi – do) laululla: ”*Lauletaan, suu avataan, vatsa hengittää ja hyvin lausutaan*”. Lapsille pitäisi korostaa, että heidän kannattaa laulaa ahkerasti vokaaleja, avata suuta ja hengittää vatsaan, niin kuin koira hengittää. Hänen pitäisi näyttää kaikki laulamisen oikeat tavat lapsille.

”Musiikki yhteistä on”-laulun syventämisvaihe

Lasten kanssa lauletaan yhdessä laulun kertosaettä ”*la*” tavulla. Huomioidaan erityisesti vokaalien ahkera laulaminen. Sitten toistetaan pari kertaa laulun kaikkien säkeistöjen sanoja.

Musisoinnin vaihe

Tuokion tässä vaiheessa voidaan harjoitella kerran sopimuksen mukaan taputtamalla käsiä (ensimmäisessä säkeistössä) ja soittamalla lasten soittimia (toisessa säkeistössä). Halukkaille lapsille jaetaan musiikkisoittimia. ”Musiikki yhteistä on” -laulussa säkeistöjen aikana toimitaan, kuten aiemmin on sovittu.

Edllisen tuokion päälaulun ”Ystäväni tuttavani” syventämisen vaihe

Ohjaaja laulaa ja/tai soittaa sähköpianolla laulua. Sitten toistetaan pari kertaa säkeistöjen sanoja lasten kanssa. Kun sanat ovat lapsille melko tuttuja, aloitetaan laulamien liikkumalla ohjaajan mallin mukaan (ohjaajan on suositeltavaa ottaa halukas mukaan esityksen onnistumista varten).

Tuokion päälaulun (”Pikkuiset kultakalat”, kansansävelmä) opettaminen ensimmäistä kertaa

Opetettaessa ”Pikkuiset kultakalat” -laulua, kannattaa lähteä liikkeelle *laulun melodiasta ja sanoista* loruilemalla laulun sanoja ja korostamalla sen perusrytmiä. Sanojen tullessa tutuiksi niitä voidaan lausua ääneen ja yhdistää ne liikkumiseen. Vähitellen sanat yhdistetään melodiaan, joka on opeteltu erikseen ohjaajan mallista. Ohjaaja antaa selkeästi lapsille alkuäänen laulamalla tai soittamalla ennen lasten laulamista. Jos laulussa on paljon sanoja, opetetaan melodia laulamalla hitaasti, ensin tavun avulla, ja sitten sanojen mukaan. Laulusta voidaan ottaa käyttöön versio, jossa on kolme säkeistöä: ensimmäisessä säkeistössä lauletaan pikkuisista kaloista, toisessa isoista kaloista ja kolmannessa valtavista kaloista. Seuraavissa tuokioissa on täten mahdollista järjestää selkeästi koko laulun dramaturgiaa.

Ohjaaja kertoo ja korostaa, että kohta on kesä. Meressä ja järvissä uiminen antaa lapsille ja aikuiselle paljon iloa.

Musiikkiliikunta

Tuokion liikunta liittyy päälaulun esittämiseen. Ensimmäisessä säkeistössä näytämme pikkukaloja etusormien avulla, toisessa säkeistössä isoja kaloja käm-

menien avulla ja kolmannessa valtavia kaloja koko käsien avulla. Eli liikkuminen ja laulaminen tapahtuvat kalan koon mukaan, ja tempo riippuu laulettavasta kalasta.

Tuokion rentoutumisvaihe

Ohjaaja pyytää lapsia menemään pitkäkseen omien patjojen päälle, sulkemaan silmät ja kuuntelemaan rauhoittavaa musiikkia ”Delfiinien leikkiä”. Pyydetään lapsia kuuntelemaan musiikkia ja miettimään, minkälaisia ääniä kuuntelemme.

Musiikkituokion purku

Lapset saavat kertoa, miltä musiikkituokio heidän mielestään tuntui. Keskustelussa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Mitä hauskaa voisi tehdä kesällä?
- Voidaanko laulaa pikkuisista ja isoista kaloista?
- Voidaanko näyttää pikkuisia ja valtavia kaloja?
- Oliko laulaminen tuokiossa mukavaa?

4 KESÄN VÄRIT

Tuokion päälaulu on ”Väriarvoituksia”, säveltäjä Soili Perkiö. Lasten soittimilla musisointiin käytetään myös laulun ”Musiikki yhteistä on” toista ja viimeistä säkeistöä. Tuokion musiikkiliikunnan osaa varten käytetään ”Pikkuiset kultakalat” -laulua.

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää tuokio tietyn suunnitelman mukaan

- kannustaa lapsia osallistumaan tuokioon oman laulamisen mallin avulla (oman äänen luonnollisen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä)
- tarjota lapsille mielenkiintoisia ja sopivia ääniharjoituksia tuokion alkuvaiheessa
- opettaa uusi laulu lähtien tietoisesti liikkeelle *kaikumenetelmästä*
- virittää lasten kiinnostus musiikkiin tarjoamalla elämyksiä ja myönteisiä kokemuksia.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- kehittää lasten laulamisen taitoja.
- tutustuttaa sekä päälaulun melodiaan ja sanoihin että syventää viime tuokion kokemuksia.
- kehittää lasten motorikkaa.
- antaa lapsille valmiuksia musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan.

TUOKION TARVIKKEET

- pikkuistuinpatjat ja pikkupatjat jokaiselle lapselle
- sähköpiano tai joku muu soitin
- erilaisia lasten soittimia (palikat, tamburiinit, marakassit, kulkuset jne.)
- vokaalikortteja "a", "u", "e", "i".

TUOKION SUUNNITELMA:

Musiikkituokion aloitus

Musiikkituokio aloitetaan hengitysjumpalla ja lasten sooloesittäytymisen harjoittelulla juuri laulamalla. Ohjaaja tarjoaa lapsille uuden harjoituksen: laulamisen säännöt kolmen sävelen (so – mi – do) laululla: *"Lauletaan, suu avataan, vatsa hengittää ja hyvin lausutaan"*. Ohjaajan pitäisi korostaa lapsille, että heidän kannattaa laulaa ahkerasti vokaaleja, avata suuta ja hengittää vatsaan, niin kuin koira hengittää. Hänen pitäisi näyttää kaikki laulamisen oikeat tavat lapsille.

Ohjaaja näyttää lapsille uusia vokaalikortteja: "e", "i", "o". Ensin kysytään halukkaalta lapselta kirjaimen nimeä ("käsi ylös"-sääntö). Sitten pyydetään laulamaan niitä vokaaleja. Sen jälkeen lauletaan näitä vokaaleja yhdessä. Seuraavaksi lauletaan "Pikkuiset kultakalut" -laulun kertosaettä vain tavuilla. Otetaan huo-

mioon, että etenkin vokaaleja pitäisi laulaa ahkerasti. Sitten toistetaan pari kertaa laulun kaikkien säkeistöjen sanoja ja lauletaan yhdessä.

Musisoinnin vaihe

Tässä vaiheessa voidaan kerran harjoitella ”Musiikki yhteistä on” -laulua sopimuksen mukaan. Tuokion tässä vaiheessa halukkaille lapsille jaetaan musiikki-soittimia: tamburiinit, palikat, marakassit, kulkuset jne.

Tuokion päälaulun (”Väriarvoituksia”) opettaminen ensimmäistä kertaa

Tuokiossa opetetaan lapsille *uusi laulu kaikumenetelmän avulla*: tässä käytetään vain ensimmäistä säkeistöä. Kaikumenetelmän tarkoitus: ohjaaja laulaa säkeen, jonka lapset toistavat kaikuna. Samaa menetelmää voi käyttää sekä sanojen että melodian opettelussa.

Ohjaaja kertoo lapsille, että kohta tulee kesä, joka värittää luontoa erilaisiin väriin.

Musiikkiliikunta

Ohjaaja palauttaa lapsille muistiin laulun ”Ystäväni tuttavani” - laulamalla ja soittamalla sähköpianoa. Säkeistöjen sanoja toistetaan pari kertaa lasten kanssa. Sitten aloitetaan laulaminen liikkumalla ohjaajan mallin mukaan.

Tässä vaiheessa otetaan mukaan myös laulu ”Pikkuiset kultakalat” laulun ja liikunnan kera: ensimmäisessä säkeistössä näytämme pikkukaloja etusormien avulla, toisessa säkeistössä isoja kaloja kämmenien avulla ja kolmannessa valtavia kaloja koko käsien avulla. Kertosäkeissä liikumme taputtamalla ensin käsiä, sitten polviin, ja sitten myös käsiä taputetaan ja nostetaan sitten niitä ylös.

Tuokion rentoutumisvaihe

Ohjaaja pyytää lapsia menemään pitkäkseen omien patjojen päälle, sulkemaan silmät ja kuuntelemaan rauhoittavaa musiikkia ”Delfiinien leikkiä”. Lapsia pyydetään kuuntelemaan musiikkia ja miettimään, minkälaisia värejä meri ja merenranta tarjoavat meille.

Musiikkituokion purku

Lapset saavat kertoa, miltä musiikkituokio heidän mielestään tuntui. Keskustelussa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Miksi kesä on niin kaunis?
- Mitkä ovat teidän lempivärejä?
- Voimmeko laulaa eri väreistä?
- Oliko kiva laulaa niistä?

5 KESÄN VÄRIT (SYVENTÄMISVAIHE)

Tuokion päälaulu on ”Väriarvoituksia”, säveltäjä Soili Perkiö. Lasten soittimilla musisointiin käytetään myös laulun ”Musiikki yhteistä on” toista ja viimeistä säkeistöä. Tuokion musiikkiliikunnan osaa varten käytetään sekä ”Pikkuiset kultakalat” että ”Ystäväni tuttavani” lauluja.

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää tuokio tietyn suunnitelman mukaan
- kannustaa lapsia osallistumaan tuokioon oman laulamisen mallin avulla (oman äänen luonnollisen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä)
- käyttää lapsille sopivia ääniharjoituksia tuokion alkuvaiheessa
- opettaa uusi laulu lähtien tietoisesti liikkeelle *kaikumenetelmästä*.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- kehittää lasten laulamisen taitoja
- syventää viime tuokion kokemuksia, laulujen melodiaa ja sanojen tietoja.
- kehittää lasten motoriikkaa ja vuorovaikutustaitoja
- virittää lasten kiinnostusta musiikkiin tarjoamalla elämyksiä ja myönteisiä kokemuksia
- kehittää lasten musikaalisia taitoja ja kuuntelukykyä
- antaa lapsille valmiuksia musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan.

TUOKION TARVIKKEET

- pikkuistuinpatjat ja pikkupatjat jokaiselle lapselle
- sähköpiano tai joku muu soitin

- erilaisia lasten soittimia (palikat, tamburiinit, marakassit, kulkuset jne.)
- värikuvat: aurinko, vihreä lehti, mustikka.

VINKKEJÄ

Tuokio Kesän värit ja Kesän värit (Syventämisvaihe) pitäisi järjestää vuoronperään, mieluiten yhdessä viikossa. Tarvittaessa tilaa järjestetään työskentely eri tavalla kuin edellisissä tuokioissa, voidaan esimerkiksi siirtyä istumaan salin toiselle puolelle.

TUOKION SUUNNITELMA:

Musiikkituokion aloitus

Harjoitellaan hengitysjumppaa ja lasten sooloesittäytymistä nimenomaan laulamalla. Ohjaaja tarjoaa lapsille uuden harjoituksen: laulamisen säännöt kolmen sävelen (so – mi – do – so – so – mi – mi – do) laululla: *”Lauletaan, suu avataan, vatsa hengittää ja hyvin lausutaan”*. Lapsille korostetaan, että laulaessa heidän kannattaa laulaa ahkerasti vokaaleja, avata suuta ja hengittää vatsaan; tehdä niin kuin koira hengittää. Ohjaajankin pitäisi näyttää kaikki laulamisen oikeat tavat lapsille.

Lapsille tarjotaan uusi ääni-kaikuharjoitus. Lapsilta kysytään: ”Mitä on kaiku? Mitä se osaa tehdä?” Lasten vastatessa tarjotaan heille mahdollisuus olla kaikuna ja toistaa laulamalla ohjaajan sanoja, esimerkiksi ohjaaja laulaa: ”Au!”, ”Ku - Ku”, ”Äiti!”, ”UA” jne.

Tuokion päälaulun (”Väriarvoituksia”) opettamisen syventämisvaihe

Ohjaajan pitäisi esittää lapsille tästä laulusta kaikki säkeistöt säestyksen kanssa tai ilman säestystä. Sekä sanojen että melodian opettelussa käytetään kaiku- menetelmää. Lauletaan ja lausutaan hitaasti. Kaikkia kertosaakeita harjoitellaan vuoronperään. Opettelussa kannattaa käyttää värikuvia kertosaakeiden mukaan, koska se edistää kaikkien lasten mielenkiinnon ylläpitämistä.

Musiikkiliikunta

Tässä vaiheessa lauluihin liitetään musiikkiliikuntaa, koska liikunta on olennaisen tärkeä osa laulua. Ohjaaja palauttaa lapsille muistiin laulun ”Ystäväni tuttavani” laulamalla ja soittamalla sähköpianoa. Sitten harjoitellaan säkeistöjen sanoja lasten kanssa pari kertaa. Kun sanat tulevat lapsille aivan tutuksi, laulaminen aloitetaan liikkumalla ohjaajan mallin mukaan. Harjoitellaan myös laulua ”Pikkuiset kultakalat” laulaen ja liikkuen kuten aiemmin on sovittu.

Tuokion rentoutumisvaihe

Ohjaaja pyytää lapsia menemään pitkäkseen omien patjojen päälle. Silmät pistetään kiinni ja kuunnellaan rauhoittavaa musiikkia, esimerkiksi ”Garden in Heaven: Episodi 1.” ja mietitään, mistä väreistä tämä musiikki kertoo.

Musiikkituokion purku

Lapset saavat kertoa, miltä musiikkituokio heidän mielestään tuntui. Keskustelussa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Olisiko hauskaa, jos maailman päävärinä olisi harmaa väri?
- Mitkä ovat kesän värejä?
- Lauletaanko kesästä hauskoja tai surullisia lauluja?
- Oliko laulaminen vaikeaa?

6 KESÄJUHLAN VALMISTAMINEN (TUOKIOIDEN SARJAN SYVENTÄMISVAIHE)

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää tuokio tietyn suunnitelman mukaan
- kannustaa lapsia osallistumaan tuokioon oman laulamisen mallin avulla (oman äänen luonnollisen käytön malli; uuden laulun oikea esittäminen; säännöllinen alkuäänen antaminen omalla äänellä)
- käyttää lapsille sopivia ääniharjoituksia tuokion alkuvaiheessa.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- antaa lapselle välineitä itsensä ilmaisuun
- kehittää lasten laulamisen taitoja
- syventää viime tuokion kokemuksia, laulujen melodian ja sanojen tietoja

- kehittää lasten motoriikkaa ja vuorovaikutustaitoja
- virittää lasten kiinnostusta musiikkiin tarjoamalla elämyksiä ja myönteisiä kokemuksia
- antaa lapsille valmiuksia musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan.
- tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus osallistua yhteistoimintaan.

TUOKION TARVIKKEET

- pikkuistuinpatjat ja pikkupatjat jokaiselle lapselle
- sähköpiano tai joku muu soitin
- erilaisia lasten soittimia (palikat, tamburiinit, marakassit, kulkuset jne.)
- värikuvat: aurinko, vihreä lehti, mustikka

VINKKEJÄ

Laulussa ”Musiikki yhteistä on” tarjotaan lapsille ensimmäisessä säkeistössä käsientaputtamisen rytmikaavaa. Toisessa säkeistössä rytmikaavaa soitetaan soittimilla. Kolmannessa säkeistössä sitä sekä taputetaan että soitetaan. Tavoitteena ovat lasten osallistuminen ja lasten positiiviset kokemukset yhteisestä musiikkitoiminastasta. Ohjeiden toteuttaminen riippuu lasten ryhmän koosta ja tietyn iän keskittymiskyvystä. Ohjaajan pitäisi ottaa huomioon, että jos kaikki lapset haluaisivat vain soittaa rytmin kaavaa, lapsien kannattaa antaa tehdä niin. On hyvä myös pyytää lapsia laulamaan koko laulu rohkeasti, soittamisesta riippumatta. Ohjaajan pitää kuitenkin ottaa huomioon, että esityksessä lapsille on iän takia helpompi vain taputtaa käsiään.

Musiikkiliikunnan vaihe voidaan jättää kokonaan pois, jos sen osia harjoitellaan runsaasti molemmissa lauluissa (Ystäväni tuttavani” ja ”Pikkuiset kultakalat”).

TUOKION SUUNNITELMA:

Tuokion alku

Lasten olisi hyvä pystyä kuvittelemaan mahdollisia katsojia, kuten olisi esityksessä. Tulevasta esityksestä, sen tarkoituksesta, tärkeydestä ja osallistuvien lasten roolista pitäisi myös ehdottomasti kertoa lapsille.

Musiikkituokion aloitus

Musiikkituokio alkaa hengitysjumpan ja laulamisen säännön harjoittelulla käyttämällä kolmen sävelen (so – mi – do – so – so – mi – mi – do ...) laulua *”Lauletaan, suu avataan, vatsa hengittää ja hyvin lausutaan”*. Sitten harjoitellaan lasten kanssa kaikuharjoitusta.

Musiikkituokio

Tässä vaiheessa harjoitellaan seuraavia lauluja vuoron perään:

- *”Väriarvoituksia”*
- *”Musiikki yhteistä on”*
- *”Pikkuiset kultakalat”*
- *”Ystäväni tuttavani”*

Aluksi harjoitellaan ilman säestystä ja sitten, jos mahdollista säestyksen mukaan. Laulujen melodiaa ja sanoja toistetaan sekä pidetään mielessä kaikki liikkeet ja laulujen dramaturgia.

”Väriarvoituksia”

Opeteltaessa laulua kannattaa käyttää värikuvia kertosaäkeiden mukaan. Lauletaessa auringon väristä käytetään isoa auringon kuvaa. Kun lauletaan lehden väristä, esitetään isoa lehden kuvaa. Ja lauletaessa mustikasta, käytetään mustikan kuvaa. Näin edistetään kaikkien lasten mielenkiinnon ylläpitämistä. Tässä tuokion vaiheessa valitaan halukkaita lapsia, jotka haluaisivat näyttää katsojille värikuvia, kun toiset lapset laulavat laulua alusta loppuun.

”Musiikki yhteistä on”

Tässä laulussa taputetaan käsiä yhdessä kertosaäkeistön kohdalla. Sovitaan lasten kanssa, että esityksessä voidaan säkeistöjen sanojen mukaan tehdä niin kuin on aiemmin sovittu. Jos lapsille on vaikeaa toimia sovitun mukaan iän tai ryhmän koon takia, voidaan sopia, että esityksessä rytmikaavat vain taputetaan.

”Ystäväni tuttavani”

Aluksi ohjaaja muistuttaa lapsille laulun joko laulamalla tai soittamalla sähköpianolla. Laulaminen aloitetaan liikkumalla ohjaajan mallin mukaan (ohjaajan kannattaa pyytää halukasta lasta mukaan esittämiseen).

”Pikkuiset kultakalat”

Laulun aikana lauletaan ja liikutaan, kuten aiemmin on sovittu. Säkeistön tempo riippuu siitä, mistä kaloista lauletaan. Ensimmäisessä säkeistössä näytämme pikkukaloja etusormien avulla, toisessa säkeistössä isoja kaloja kämmenien avulla ja kolmannessa valtavia kaloja koko käsien avulla. Kertosäkeissä liikutaan taputtamalla ensin käsiä, sitten taputetaan polviin, ja sitten nostetaan vuoron perään ylös sormet, kämmenet ja koko kädet laulun sanojen mukaan.

Musiikkiliikunta

Tehtäväksi suositellaan piirileikkiä: ohjaajan soittaessa kirkonkelloa lasten pitää liikkua hänen ympärillään varpaillaan ja ohjaajan soittaessa rumpua lasten pitää liikkua kantapäillä. Musiikin pysähtyessä myös lasten pitää pysähtyä.

Tuokion rentoutumisvaihe

Ohjaaja pyytää lapsia menemään pitkäkseen omien patjojen päälle. Silmät suljetaan ja kuunnellaan rauhoittavaa musiikkia. Lapsia pyydetään kuuntelemaan musiikkia ”Garden in Heaven: Episodi 1.” ja miettimään, minkälaista musiikki on, hauskaa vai surullista.

Musiikkituokion sarjan purku

Lapset saavat kertoa, miltä musiikkituokioiden sarja heidän mielestään tuntui. Keskustelussa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Mikä tässä tuokioiden sarjassa oli mielestänne vaikeaa tai helppoa?
- Oliko hauskaa oppia laulamaan?
- Mikä oli paras laulu ja miksi?

7 KEVÄTJUHLAN RYHMÄN ESITYS

TUOKION TAVOITTEET

Tuokion ohjaajan/kasvattajan tavoitteena on

- järjestää lasten esitys suunnitelmallisesti
- järjestää tuokio tietyn esityksen ohjelman mukaan
- harjoitella ”ongelmallisia” kohtia (sanat, liikkuminen) ennen esitystä) esityksen onnistumiseksi.

Ohjaajan/kasvattajan tavoitteet lapsia kohtaan ovat:

- antaa jokaiselle lapselle välineitä itsensä ilmaisuun
- virittää lasten kiinnostusta musiikkiin tarjoamalla elämyksiä ja myönteisiä esityskokemuksia
- antaa lapsille valmiuksia musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan
- tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus osallistua esitykseen.

VINKKEJÄ

Kutsutaan tuokioon lapsia ja henkilöstöä vieraista ryhmistä. Esitystuokio pidetään päiväkodin salissa.

TUOKION SUUNNITELMA:

Tuokion alku

Aluksi harjoitellaan *laulamisen sääntöjä* laulamalla.

Harjoittelu

Harjoitellaan laulujen ”ongelmallisia” kohtia, eli sanoja ja laulujen järjestelmää sekä dramaturgiaa:

- ”Väriarvoituksia”: harjoitellaan kertosaäkeistöjen sanoja ja valitaan lapsista ryhmä, joka näyttää laulun hahmojen kuvat.
- ”Musiikki yhteistä on”: harjoitellaan rytmikaavan taputtamista.
- ”Pikkuiset kultakalat”: harjoitellaan lasten kanssa, miten esitetään erikokoisia kaloja laulun sanojen mukaan.
- ”Ystäväni tuttavani”: harjoitellaan liikkumisen järjestelmää.

Esitystä edeltävä vaihe ja valmistelu

Lapsille korostetaan, kuinka heidän pitäisi toimia esityksessä:

- Heidän pitää aina seurata ohjaajaa ja toimia hänen mallinsa mukaan, koska se on tärkeää esityksen onnistumista varten.
- Heidän tulee laulaa rohkeasti ja melodisesti.

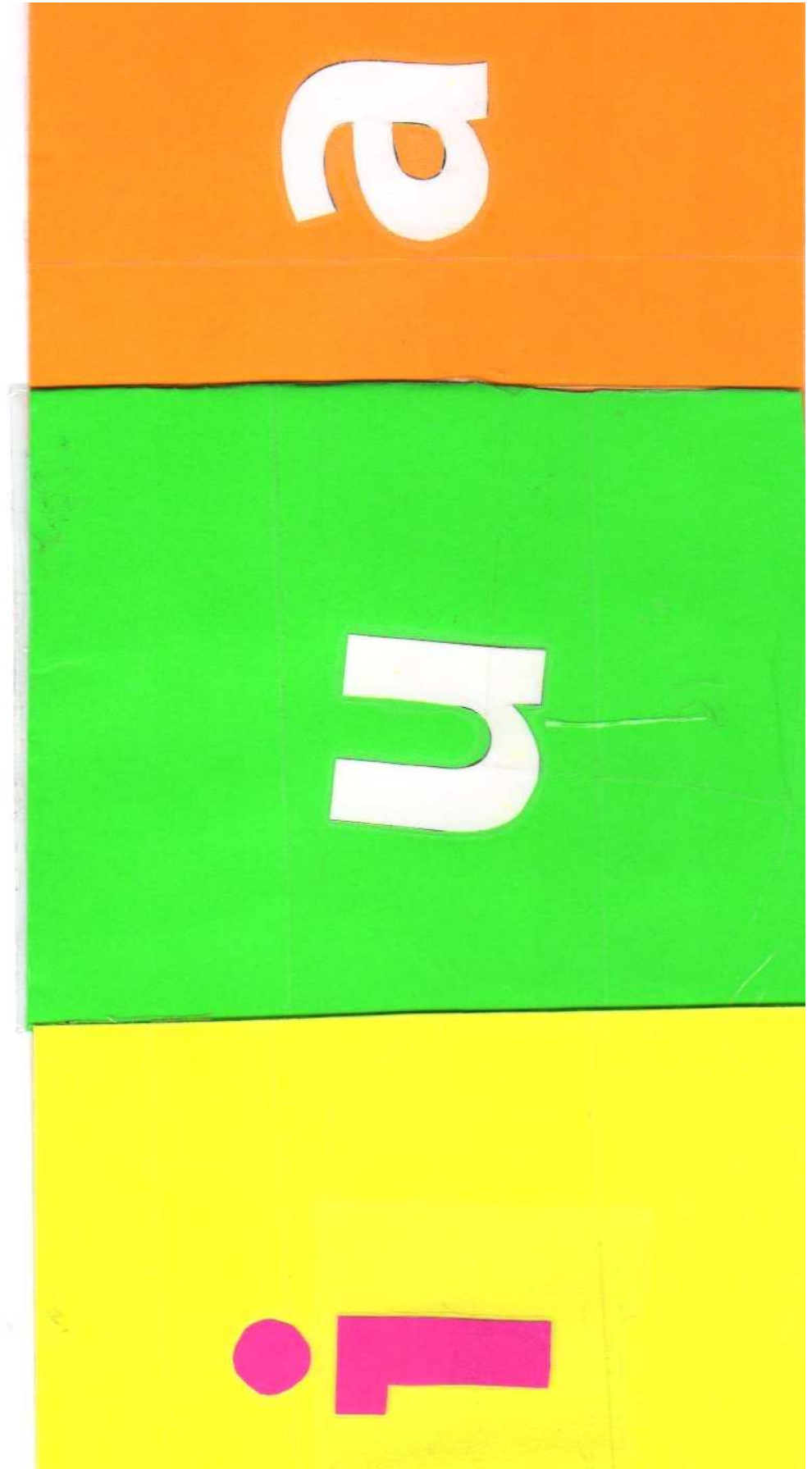
Lapset järjestetään seisomaan yhdessä rivissä ja esiintymään kohti katsojia.

Esityksen ohjelma:

- ”Väriarvoituksia”
- ”Musiikki yhteistä on”
- ”Ystäväni tuttavani”- (esitetään ilman säestystä, lapsille on tärkeää antaa selkeä alkuääni)
- ”Pikkuiset kultakalat” - (esitetään ilman säestystä, lapsille on tärkeää antaa selkeä alkuääni)

Vokaalikortti

Värikuva (aurinko)

OPPAAN KIRJALLISUUS:

Delfiinien leikkiä. Diving with dolphins. CD 2007. VL-Musiikki Oy.

Garden in Heaven: Episodi 1– Garden in Heaven. CD 2008. Toimittaja Lars Marso. Fonix Musik.

Kallioinen, Ossi 1986. Musiikki yhteistä on. Teoksessa Leena-Maija Alho, Anu Jaantila, Heikki Sarmanto & Soili Perkiö (toim.) Musiikin aika 1–2. Porvoo: WSOY, 133.

Kansansävelmä 1991. Pikkuiset kultakalat. Teoksessa Marja Hongisto-Åberg, Anne Lindeberg-Piiroinen & Leena Mäkinen (toim.) Hip hoi, Musi-soi! Espoo: Fazer Musiikki OY, 45.

Mielenrauha. Lintujen laulua. Luonnon ääniä rentoutumiseen. CD 2010. VL-Musiikki Oy.

Perkiö, Soili 2000. Väriarvoituksia. Teoksessa Ritva Ollaranta, Maija Simojoki & Markko Kaikkonen (toim.) Olin laulukirja. Helsinki: Otava, 25.

Suomalainen Piirilaulu 1987. Ystäväni tuttavani. Teoksessa Erkki Pohjola, Eeva-Leena Sariola & Inkeri Simola-Isakson (toim.) Piiri pieni pyöri. Oppilaan kirja. Musica 1–2. Helsinki: Fazer Musiikki Oy, 106.

Lähde:

Vera Jaakkonen 2011. Lasten laulu kasvaa aikuisen laulusta. Lasten laulamista edistäviä musiikkituokioita päiväkodissa. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia–ammattikorkeakoulu.

LIITE 2 Palautelomake henkilökunnalle

1. Onko laulaminen musiikkikasvatuksessa hyödyllinen lasten toiminnan muoto? Miksi?
2. Onko musiikkituokio sellaisessa muodossaan mielestäsi ryhmälleen tarpeellinen? Miksi?
3. Mikä tuokioissa oli hyvää tai hyödyllistä lapsille (lasten laulamisen edistämisen näkökulmasta)?
4. Mikä tuokioissa oli ongelmallista (samasta näkökulmasta)?
5. Olivatko ääniharjoitukset ja laulut mielenkiintoisia ja sopivia lapsille?
6. Oliko tuokioissa käytetyt menetelmät sopivia lapsille?
7. Oliko tuokion rakenne sopiva lapsille?
8. Onko tuokion muoto sopiva päiväkodin käyttöä varten?
9. Onko sinun mielestäsi tuokiota ohjaavan antama äänenkäyttö tärkeä tuokion onnistumisen kannalta?
10. Mitä mieltä sinä olet: vaikuttaako tuokion ohjaavan valmistautuminen tuokion toteuttamisen onnistumiseen?
11. Voiko kyseinen tuokioiden järjestämisen malli auttaa kehittämään ja tukemaan laulamisen käyttöä päiväkodissa?

